

Násilí ve vztazích teenagerů

MANUÁL PRO PEDAGOGY SŠ

MANUÁL PRO PEDAGOGY SŠ: NÁSILÍ VE VZTAZÍCH TEENAGERŮ

© ROSA centrum pro ženy, z.s., 2008, DRUHÉ VYDÁNÍ 2023

Text manuálu: Mgr. Martina Hronová,
kapitola 8 (Legislativa v ČR) JUDr. Iva Pavlíková, Ph.D.

2. vydání publikace bylo vydáno za podpory Norských grantů

ROSA centrum pro ženy

Norway
grants

OBSAH

ÚVOD	5
TEORETICKÁ ČÁST.	6
KAPITOLA 1 CO JE DOMÁCÍ NÁSILÍ.....	7
KAPITOLA 2 PACHATEL A OBĚŤ DOMÁCÍHO NÁSILÍ	9
KAPITOLA 3 NÁSILÍ VE VZTAHU	12
KAPITOLA 4 STALKING	19
KAPITOLA 5 MÝTY O NÁSILÍ.....	21
KAPITOLA 6 INTERVENCE: JAK PODPOŘIT OBĚŤ	24
KAPITOLA 7 INTERVENCE: JAK HOVOŘIT SE STUDENTEM, KTERÝ SE CHOVÁ NÁSILNĚ.....	26
KAPITOLA 8 LEGISLATIVA V ČR – TRESTÁNÍ NÁSILNÉHO JEDNÁNÍ VE VZTAZÍCH MLADISTVÝCH.....	31
KAPITOLA 9 PREVENCE NÁSILÍ A PRÁCE SE TŘÍDOU	39
PRAKTICKÁ ČÁST	
ÚVOD	42
LEKCE 1 GENDEROVÉ STEREOTYPY.....	43
LEKCE 2 DOMÁCÍ NÁSILÍ, NÁSILÍ VE VZTAHU.....	44
LEKCE 3 NÁSILÍ VE VZTAHU TEENAGERŮ.	46
LEKCE 4 FORMY NÁSILÍ.....	49
LEKCE 5 VAROVNÉ SIGNÁLY NÁSILÍ VE VZTAHU.....	51
LEKCE 6 MÝTY A REALITA.....	55
LEKCE 7 VNÍMÁNÍ ROZDÍLŮ: VZTAH S NÁSILÍM A ZDRAVÝ VZTAH	57
LEKCE 8 ZDRAVÝ VZTAH, PRÁVA VE VZTAHU.....	61
LEKCE 9 NÁSILÍ A ODHAD BEZPEČÍ	65
LEKCE 10 BEZPEČNOSTNÍ PLÁN	67
LEKCE 11 JAK POMOCI OBĚTEM NÁSILÍ	69
KAM PRO POMOC.....	72
LITERATURA.....	74

ÚVOD

V ČR během svého života zažije násilí ze strany svého partnera 38 % žen.¹⁾ Nejčastěji jsou násilím zasaženy ženy na mateřské dovolené a ženy ve věku 30–44 let, tedy ženy, které mají doma školní děti. Bohužel v rodinách, kde k násilí dochází, jsou děti svědky násilí v 95 procentech případů, fyzicky na své děti útočí 40–60 procent násilných otců.²⁾ Tyto děti jsou ovlivněny již samotným svěděním násilí – násilné vzorce chování si přenášejí do dalšího života a kontrolu a moc, která je při násilí uplatňována, berou jako samozřejmé prostředky sociální komunikace. Mezi českými školami nebyl podobný průzkum veden, ale například v Kanadě je v každé třídě přibližně 3 až 5 dětí vystavených DN.³⁾ U násilí je prokázán transgenerační přenos a výskyt násilí mezi teenagery už v době, kdy začínají vztahy, není zanedbatelný.

Podle zahraničních statistik zažívá násilí ve vztahu každá třetí dívka. Podle průzkumů ROSA – centrum pro ženy každý 5. student nebo studentka vědí o násilí ve svém okolí, více než každý 6. ví o násilí ve vztahu kamarádky nebo kamaráda. Každý 8. prožil násilí ve své původní rodině. Pouze 7 procent dívek označilo variantu zažila jsem násilí ve svém vztahu.⁴⁾ Přesto studentek, které prožily násilí, je mnohem více. Je zde souvislost s vnímáním násilí. Ačkoli procento odpovědí ano na otázku prožití násilí ve vlastním vztahu je malé, mnohem větší procento studentů odpovědělo ano na otázky indikující násilí ve vztahu: 11 % dívek bylo udeřeno, 11 % bylo ve vztahu ponižováno, 11 % partner omezoval, 15 % studentů a studentek šlo ve vztahu proti svým přáním. Z chlapců zažilo ponižování a uhození 3,8 %. Znamená to, že studenti a studentky nevnímají varovné signály a konkrétní projevy násilí ve vztahu jako násilí. I z dalších poznatků víme, že studenti si myslí, že takové chování je „normální“, protože jejich „vrstevníci prožívají ve vztazích to samé“, že to ke vztahu prostě „patří“. Mezi studenty ve věku 17–22 let, mezi nimiž se v roce 2006 prováděl průzkum, už s někým chodily, nebo měly vztah dvě třetiny dívek a tři čtvrtiny chlapců.

Mladí lidé, kteří spolu začínají chodit, jsou ohroženi násilím ve vztahu stejně jako dospělí. Na rozdíl od dospělých, kteří již mají zkušenosti se vztahy, jsou mnohem více zranitelnější. Problematika násilí mezi mladými lidmi, kteří navazují partnerské vztahy, je podceňována. Málokdo si s obdobím, kdy lidé spolu začínají chodit, spojuje ponižování, kontrolování, omezování a nebo i bití, fackování a sexuální násilí.

Proč mladí lidé nevnímají některé projevy násilí jako násilí? Příčin může být více:

- v dětství byli svědky násilí, viděli, že se otec chová násilně, mají pak pocit, že násilí je normální, přejali tento model chování od rodičů,
- mají představu, že takové chování je normální, protože vrstevníci prožívají to samé,
- mají strach opustit vztah poznamenaný násilím, protože by ztratili společenský status mezi vrstevníky.

Kromě vlastní rodiny jsou učitelé a výchovní poradci těmi, kdo může žákům a studentům pomoci. Ať již v rámci prevence při zařazení tematiky násilí ve vztazích do výuky, tak i při řešení individuálních problémů studentů.

Jak může tento manuál pomoci školám?

Tento manuál obsahuje informace, které vám pomohou:

- rozpoznat a pochopit násilí ve vztahu a znát jeho dopad,
- pracovat se studenty v rámci prevence,
- dokázat podpořit studenta, pokud prožívá násilí ve vztahu nebo v rodině.

¹⁾ Pikálková, S.: Mezinárodní výzkum Násilí na ženách, Sociologický ústav AV ČR, 2003

²⁾ Hronová, M. Vavroňová M.: Sociologická sonda klientek, ROSA centrum pro ženy, z.s. 2007-2022

³⁾ Kincaid, 1982

⁴⁾ Hronová, M.: Sociologická sonda studentů v rámci projektu Stopnasili.cz na školách, ROSA, 2011

TEORETICKÁ ČÁST

Co je a co už není násilí? Je násilím, když vám partner občas vynadá, když se hádáte nebo vás jednou uhodí nebo až když vás těžce fyzicky zraní?

Násilí ve vztahu není žádná bitka ani hádka. Násilně se můžeme chovat k druhému, a přitom se ho ani nedotkneme. Násilí vás může zranit, ale také vyvolat pocit nejistoty, ohrožení, zoufalství. Násilí nejsou jen facky a kopance, ale i nadávky, křik, ponižování, vyhrožování. Násilí je chování, které vyvolává u druhého strach. Ve strachu se jeden z partnerů podřizuje druhému proti své vůli. Často násilné vztahy začínají jako emocionální nebo verbální násilí (izolace, snižování, nadávky). To ale může někdy pozvolna a jindy velmi rychle a s vážnými následky eskalovat do fyzického nebo sexuálního násilí.

Definice: „Domácím násilím je obecně rozuměno takové chování, které u jednoho z partnerů způsobuje strach z druhého. Skrze užití moci, kterou tento strach poskytuje, kontroluje násilný partner chování druhého. Domácí násilí může nabývat formy fyzického, sexuálního a psychického násilí, donucené sociální izolace a ekonomické deprivace.“ (Ruhl, D. 1996)

Pojmem domácí násilí označujeme fyzické, sexuální, psychické a ekonomické násilí, ke kterému dochází mezi blízkými osobami. Toto násilí je opakované a má vzrůstající tendenci. Objevuje se mezi lidmi všech úrovní sociálního postavení, nezávisle na vzdělání, ekonomické situaci, rase či příslušnosti k etnickým skupinám. Domácí násilí není ojedinělý akt, ale jedná se o dlouhodobý způsob chování jedné osoby vůči osobě druhé.

Většinu obětí domácího násilí tvoří ženy (95 %), přičemž pachatelé jsou současní nebo bývalí partneři. Studie ve světě říkají, že obětí domácího násilí je každá čtvrtá až každá třetí žena. Podle jediné reprezentativní studie v ČR na téma domácí násilí zažije některou z forem domácího násilí během svého života 38 % žen v ČR.⁵⁾

Domácí násilí má svá specifika:

- Pachatel i oběť jsou blízké osoby, v domácím násilí tak hraje roli citová blízkost, ale i ekonomická závislost.
- K domácímu násilí dochází v soukromí a beze svědků (jedinými tichými svědky bývají děti, a to až v 95 % případů domácího násilí).
- Pachatel bývá násilný jen ke své oběti, navenek je milý, pozorný, má „dvojitou tvář“. Násilí se nedopouští v důsledku „nezvládnutí“ agrese, ale protože má pocit, že má na takové chování „nárok“.
- K domácímu násilí dochází opakovaně, od zcela nenápadných projevů, jako psychické znevažování, ponižování, přes kontrolu a postupně nabývá na intenzitě – jak v četnosti, tak v závažnosti útoků.
- K domácímu násilí dochází v cyklech: znamená to, že se střídají období vzrůstání napětí a násilí, období omluv „s květinami“ a usmírování, období relativního klidu a opětovného narůstání tenze a opětovného násilí.
- Násilné chování je ve většině případů naučené (např. násilný model chování v původní rodině, násilné chování odměněné – má toužebné efekty pro pachatele).
- Násilí je způsobné násilníkem a nikoli obětí nebo vztahem. K násilí dochází, ať oběť udělá cokoli. Je prostředkem udržení kontroly a moci.
- Chování oběti je zaměřeno na zajištění přežití (např. minimalizace nebo snižování násilí, přebírání odpovědnosti za násilí, ochrana násilníka, vyhledávání pomoci, setrvávání v násilném vztahu).

⁵⁾ Pikálková, S.: Mezinárodní výzkum Násilí na ženách, Sociologický ústav AV ČR, 2003

- Nebezpečí pro oběť vzrůstá v době, kdy se snaží vztah s násilným partnerem ukončit.

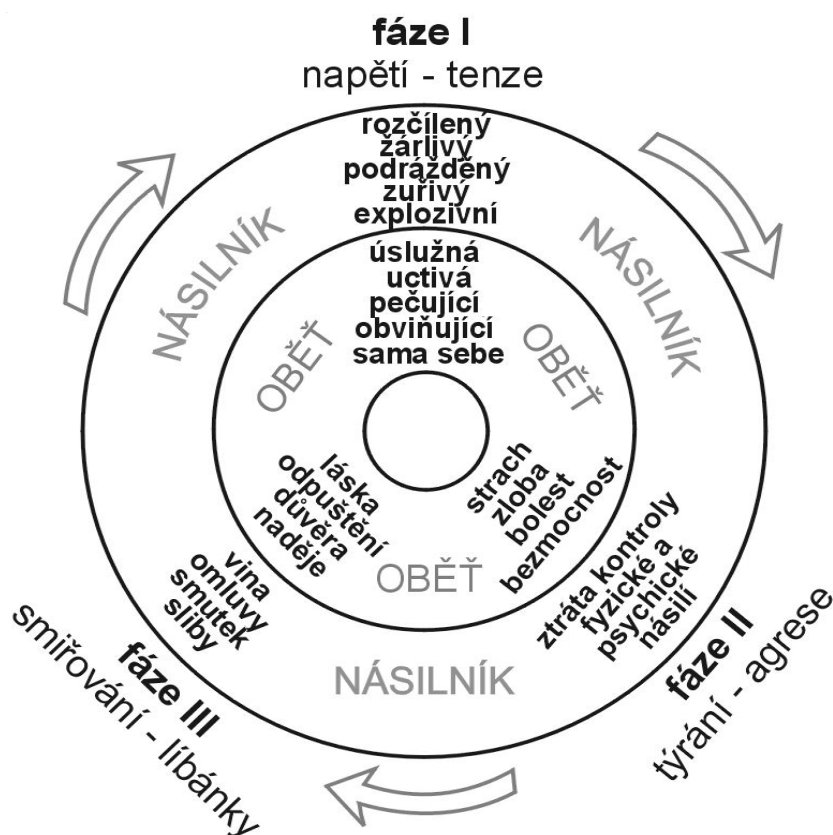
Formy domácího násilí

- **psychické násilí:** nadávky, bezdůvodné obviňování, pokořující poznámky, ponižování, zesměšňování, odepírání spánku, jídla, vyhrožování sebevraždou, sociální izolace – zákaz návštěv příbuzných, sledování telefonátů, nečekané kontroly, sledování
- **fyzické násilí** – facky, rány pěstí, kopance, škrcení, smýkání, tahání za vlasy, ohrožování zbraní
- **ekonomické násilí:** vytváření ekonomické závislosti na partnerovi, např. omezení přístupu k penězům, přidělování peněz po malých částkách a jejich přesné vyúčtování, nucení posílat peníze na konto partnera, zákaz pracovat
- **sexuální násilí:** nucení k sexu násilím nebo výhrůzkami, nucení k nepříjemným sexuálním praktikám, znásilnění

Násilí nelze zaměňovat s hádkou

Domácí násilí nelze nikdy zaměňovat s partnerskou hádkou nebo „manželskou rozepří“. Při hádce totiž proti sobě stojí dvě rovnoprávné osoby, které si vyměňují názory. Někdy křikem, buď se shodnou, nebo se rozejdou, nebo si pak sporná stanoviska vysvětlí. V případech domácího násilí ale proti sobě stojí pachatel, který používá moc a kontrolu, a oběť, která má strach – obává se trestu a napadení. Pokud jeden z partnerů disponuje absolutní mocí, nejedná se o konflikt, ale o násilí.

CYKLUS NÁSILÍ

Tyto tři fáze se neustále opakují s různě dlouhými odstupy. Zpočátku to třeba může být i rok. Pravidlem ale je, že vše probíhá nikoli v kruhu, ale ve spirále – jednotlivé fáze se časem zkracují a násilí nabývá na intenzitě.

PACHATEL A OBĚŤ DOMÁCIHO NÁSILÍ KAPITOLA 2

Násilí může vycházet od kohokoliv a směřovat ke komukoliv. Násilně se mohou chovat rodiče k dětem, děti k rodičům, mladí lidé ke starým a naopak. Výzkumy z celého světa zřetelně ukazují, že pachateli partnerského násilí bývají až v 95 procentech muži.

Pachatelé domácího násilí

Pachatelé domácího násilí používají techniky manipulace, jejichž cílem je si udržet kontrolu a moc nad obětí. Domácího násilí se dopouští muži ze všech socioekonomických skupin a všech věkových kategorií. Násilné jednání se zároveň vyskytuje ve všech vzdělanostních skupinách.

- Na násilné chování mají vliv zažitá zkušenost násilníka z dětství, styl a způsob výchovy. Násilné chování je naučené.
- Neexistuje typický násilník, ale ani typická oběť. Přestože neexistuje typický násilník, podle jehož typologie by bylo možné jej identifikovat na první pohled, můžeme říci, že násilí se dopouští osoby s touhou mít vše pod kontrolou a které zneužívají moc v rodině. Charakteristická je pro ně dvojitá tvář. Navenek vystupují jako sympatičtí, pohodoví lidé, jsou komunikativní, okolím mohou být oblíbení, přesto za zavřenými dveřmi domova beze svědků jsou násilní a bezohlední. Domácí násilí není afektivním jednáním, řada činů z naší praxe je dokonale připravená a propracovaná.
- Mezi základní charakteristiky pachatelů domácího násilí patří: nepřijímání odpovědnosti za své chování, zlehčování a popírání násilí. Sadističtí pachatelé jsou fascinováni mocí a mstou. Jejich útoky přicházejí bez varování a jsou nepředvídatelné.

Některé společné rysy mužů dopouštějících se domácího násilí:

- Mají velmi konzervativní názory na rodové role (muž je hlavou rodiny, mužství znamená fyzickou sílu a dominanci, mají pocit, že jim přísluší „vychovávat“ partnerku).
- Mají extrémní potřebu vše kontrolovat, snaží se ovládnout svoji partnerku.
- Bývají extrémně majetnickí a žárliví, většina násilníků je na své partnerce emocionálně závislá.
- Nezáleží jim na potřebách a pocitech druhých, neuznávají je.
- Násilí přijímají jako vhodné řešení konfliktu v rodině.
- Za své problémy obviňují ostatní.
- Mají snížené sebevědomí.
- Projevuje se u nich tendence manipulovat svým okolím.
- Muži trvají na izolaci partnerky, prosazují, aby netrávila čas se svojí rodinou, přáteli. Uchylují se k ponižování, shazování partnerky, často kritizují její vzhled, aktivity.
- V případě, že od něj chce partnerka, která je obětí násilí, odejít, zaměřuje se na její zničení, dokazuje, že bez něj není schopná se starat o děti, sama o sebe, je psychicky nemocná, snaží se ji ekonomicky zničit. Cílevědomě šíří o partnerce lži.
- Násilné chování nekončí rozvodem, násilní partneři chtějí kontrolovat a rozhodovat o partnerce i po rozvodu, někteří dál pokračují v násilí.

Charakteristika obětí domácího násilí

Většinu obětí násilí (95 %) tvoří ženy. Tyto ženy pocházejí ze všech socioekonomických skupin.

- Trpí nízkým sebevědomím a sebeúctou.
- Cítí se zodpovědné za násilí, trpí pocity viny, často popírají strach a hněv, který cítí.
- Za násilí se stydí, dlouho se snaží situaci samy zvládat, vytěsnit, přizpůsobit se, udělat vše pro to, aby k násilí nedocházelo.
- Věří v mýty o domácím násilí – např. oběť je přesvědčena, že ona selhala, nějak násilné

chování partnera vyprovokovala... (podílí se na tom chování násilníka a také postojo společnosti).

- Psychickými projevy obětí může být nízké sebevědomí, deprese, pocity naprosté bezmoci, úzkost, poruchy spánku, poruchy příjmu potravy, noční můry, flashbaky traumatických událostí, myšlenky na sebevraždu.

Oběti mají pocit, že jsou za násilí odpovědné, tak jak jim tuto myšlenku opakuje jejich násilný partner, trpí pocity viny. Zároveň trpí pocity studu, minimalizují násilí, vytěsňují násilí, popírají jej („to ještě není násilí, vždyť mě škrtil jen jednou“). V podstatě se snaží vcítit do myšlenek svého partnera („ne, tuhle krátkou sukni si vzít nemůžu, zase by mě uhodil“, „polévku mu nesmím dát moc horkou“, „musím přijít domů přesně v pět, jinak...“) a přizpůsobují mu své chování. Věří mýtům o násilí, jsou přesvědčeny, že jsou za násilí zodpovědné, vyprovokovaly jej. Bohužel se, i když mění své chování, nevyhnou násilí – násilný partner vždy najde další, jiný důvod k násilí. Ženy uvádí jako zničující pocit strachu, bezmoci a nejistoty. Oběť nikdy neví, co zapříčiní násilí, nebo kdy se naopak nečekaně stane násilník milý a pečující, aby vzápětí opět použil násilí. Jako následek trvajících násilí se může u oběti rozvinout řada emočních poruch, deprese, posttraumatická stresová porucha.

Pro okolí je někdy nepochopitelné, proč oběť zůstává s někým či se vrací k někomu, kdo ji týrá. Žena, která je zcela závislá na trýzniteli, je jím záměrně izolována od rodiny a přátel. Násilnický partner má kontrolu nad jejím tělem, prožitky, zájmy. Oběť slyší opakovaně, jak je neschopná, hloupá, je odkázána zcela na péči trýznitele, zažívá nadřazenost od partnera – bez něj by se neuživila, nesehnala práci atd. Partner kontroluje výdaje ženy, přiděluje finance, shazuje ji, ponižuje. Násilný partner se uchyluje k ironii, posměškům k intelektu, postavě ženy, až zcela naruší její sebevědomí. Je-li ženě odpíráno jídlo, spánek, lidský kontakt – stane se tak paradoxně zcela závislá na svém trýzniteli. Násilný partner je tak jediný, kdo jí nějaký kontakt umožňuje.

Proč zůstávají s násilným partnerem? Důvodem je:

- Strach z výhrůžek zbitím, zabitím, ztráty dětí, samoty, ekonomické likvidace.
- Nedostatek možností odchodu. Má různé příčiny: izolace oběti, přes citovou a ekonomickou závislost (některé ženy jsou zcela závislé na svém trýzniteli, nepracují, jsou od okolí izolovány).
- Lhostejnost společnosti.
- Láska – oběť doufá, že se partner změní, má citovou vazbu k násilnému partnerovi. Násilí totiž netrvá stále, ale v cyklech, a oběť pokaždé doufá, že už „se to příště nestane“.
- Náboženské přesvědčení.
- Zážitky z dětství, zvyk na přítomnost násilí, které se bere jako „normální“ součást vztahu.

Často ženy nechtějí ukončit vztah, chtějí jen ukončit násilí. Mají k partnerovi stále citový vztah, opakovaně doufají, že se změní. Svou roli hraje i strach z napadení, ekonomická závislost, ženy hledají vinu v sobě, chtějí zachovat dětem rodinu, trpí pocity bezmoci a beznaděje, mají pocit, že únik není možný, nechtějí přiznat okolí, že zažívají násilí. Samotný odchod často situaci neřeší – násilný partner má tendenci získat ztracenou kontrolu nad obětí.

Řada výzkumů potvrzuje, že oběti vystavené násilným situacím dodržují strategie přežití a identifikují se s pachatelem (tzv. stockholmský syndrom). U žen setrvávajících v dlouhodobém násilném vztahu dochází k hlubokým změnám v prožívání a sebehodnocení.

Při výzkumu chování pachatelů a obětí mučení bylo zjištěno osm kategorií násilí, jimiž je možné zlomit osobnost člověka.

- Izolace: přerušení sociálních kontaktů, oběť nemá kontakt s rodinou, přáteli;
- Omezování: odpírání spánku, emocionální strádání, neustálá kontrola, ale např. i dovedení k pocitu vyčerpání (např. prací);
- Znevažování a ponižování: ponižování, zesměšňování, sexuální násilí, které má vliv na sebevědomí oběti;
- Vyhrožování: vyhrožování násilím, zabitím;
- Demonstrace moci: oběť musí o vše žádat, prosit, pachatel tak získává totální kontrolu nad jejím osudem;
- Vynucování triviálních činností: trvání na přísných pravidlech a nesmyslných nařízeních (např. oběd přesně na minutu apod.);
- Příležitostné projevy náklonnosti: násilník se snaží oběť připoutat;
- Zkreslené vnímání: důsledek zlomení osobnosti, žárlivosti je přisuzován význam zájmu, lásky.⁶⁾

Stockholmský syndrom

Jedná se o vytvoření emocionálního vztahu mezi násilníkem a obětí, identifikaci oběti s jednáním násilníka, kdy se oběť snaží „zavděčit“ svému trýzniteli, pomáhat mu a chránit jej, čímž si podvědomě vykupuje jeho shovívavost a podvědomě tak chrání svůj život.

Stockholmský syndrom popisuje reakci rukojmích z banky na únosce. Ukázalo se ale, že odpovídá i situaci týraných žen. Je charakterizován silným emocionálním svázáním lidí, kteří jsou ve výrazně odlišném mocenském postavení: únosce/rukojmí, násilník/oběť. Stockholmský syndrom se podílí i na tom, že vzrůstá strach oběti ze změny a zásahu okolí – obává se, co bude následovat, pokud nevyhoví agresorovi, jakákoli změna navíc může z jejího pohledu ohrozit její život. Znaky podporující vznik „stockholmského syndromu“:

- Zastrasování – žena je přesvědčena, že její život je v ohrožení.
- Izolace od lidí.
- Oběť je přesvědčena, že není úniku.
- Nepředvídatelné odměny.

Tyto čtyři podmínky syndromu způsobí, že oběti se často plně identifikují s trýznitelem. Oběť se tak v praxi stává submisivní, servilní. Ztráta vůle k životu pak představuje postoj absolutní pasivity. Dlouhotrvající „zajetí“ v násilném vztahu má někdy za následek hluboké změny v identitě oběti.⁷⁾

⁶⁾ Intervence v případech domácího násilí (skripta pro policii), Rosa centrum pro ženy, z.s. 2003

⁷⁾ Intervence v případech domácího násilí (skripta pro policii), Rosa centrum pro ženy, z.s. 2003

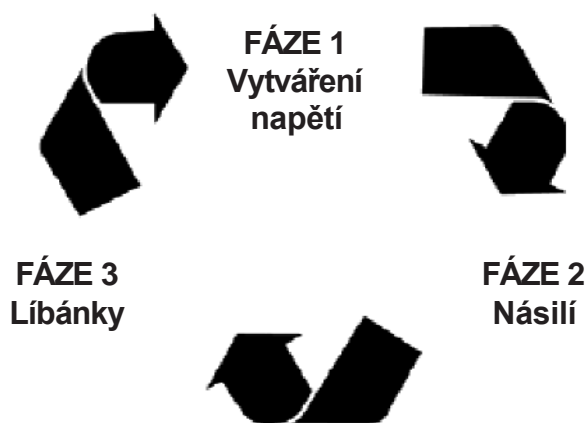
Ačkoli se o násilí ve vztazích teenagerů příliš nehovoří, není zanedbatelné. Zkušenost může mít až každý třetí. Násilí ve vztazích teenagerů má shodné znaky jako domácí násilí. Opět jde o snahu kontrolovat a udržovat moc nad partnerkou či partnerem. Toto násilí poznamenává všechny rasové, ekonomické a sociální skupiny. Většina obětí jsou dívky, které jsou také častěji ohroženy rizikem vážného zranění. Ale stejně tak se mohou násilí, kontroly a sledování dopouštět mladé dívky a oběťmi mohou být mladí chlapci. Gay, lesbické, bisexuální vztahy jsou stejně ohroženy násilím jako vztahy heterosexuální. K násilí může dojít na příležitostné schůzce i ve vážném dlouhodobém vztahu.

Násilí teenagerů často zůstává skryto, protože:

- jsou nezkušení ve vztazích
- jsou tlačeni ostatními vrstevníky chovat se násilně
- chtějí být nezávislí na rodičích
- mají „romantický“ pohled na lásku

Definice

Násilí ve vztazích teenagerů je užitím fyzického násilí, výhrůžek, emocionálního násilí, obtěžování nebo pronásledování za účelem kontroly chování druhého z partnerů. Násilí ve vztazích teenagerů může zahrnovat zastrašování, udržování ve strachu, pronásledování, izolaci, dominantní chování, obtěžování a zraňující chování, které směřují ke kontrole a manipulaci všech činů partnera, se kterým chodí.⁸⁾

Fáze 1: Vytváření napětí je doba s menšími konflikty, kdy jeden z partnerů je velmi náladový a snadno je vyveden z míry. To způsobuje, že se druhý z partnerů cítí, jako by „chodil mezi vejci“. Výhrůžky násilím mohou narůstat. Fáze 1 trvá pár hodin nebo i několik měsíců.

Fáze 2: Výbuch násilí následující po tenzi. Jeden z partnerů přechází k psychickému, fyzickému či sexuálnímu násilí. Dojde k útoku (ať už bití, kopání, užití zbraně) a oběť nemá šanci partnera zastavit, ať udělá cokoliv.

Fáze 3: Toto období se často nazývá líbánkami. Násilný partner se může omlouvat za to, co udělal, nosit dárky, je milý, laskavý, úžasný. A partner zažívající násilí jako oběť trpí protichůdnými pocity – od strachu až po lásku. Věří, že se ten druhý změní, že už se to nestane. Čas se ale nezastaví a bohužel brzy dochází opět k fázi 1. Kdykoli dojde k násilí, násilí narůstá a opakuje se častěji.

⁸⁾ Teen dating prevention toolbox, Salt Lake area domestic violence coalition, pg 25

Násilí ve vztahu:

- je záměrné používání zneužívajících taktik užívaných jedním partnerem v intimním vztahu k získání a udržení moci a kontroly nad druhou osobou,
- zasahuje všechny sociální, ekonomické, kulturní vrstvy, rasy, vyznání a typy vztahů,
- se opakuje a časem narůstá, násilí a násilné chování se střídají s periodami slibů, že se partner změní,
- představuje vysoké nebezpečí pro oběť, když se pokouší násilný vztah ukončit,
- není ani hádka, ani ztráta nálady, násilí je vědomá volba, za kterou nese odpovědnost násilník,
- vyvolává v oběti zmatek. Střídají se časy dobré s obdobími, kdy dochází k násilí. Často je násilí ve vztahu velmi matoucí a bolestné, protože se tu míchá láska s násilím.

Proč zůstávají v násilných vztazích

Některé děti (převážně dívky) bývají od malička vedeny k tomu, že mají být ochotné, milé, dobré. Učí se potlačovat své pocity. Učí se, že jsou tu pro druhé, mají poslouchat jejich přání a plnit je. Očekává se to od nich. V období dospívání se tu navíc míchá idealismus, romantické představy o vztazích.

Převážně dívky pak mohou věřit:

- že jsou zodpovědné za řešení problému ve svých vztazích
- že žárlivost, majetnictví, panovačnost, a dokonce fyzické obtěžování ze strany jejich partnerů je „romantické“
- násilí je „normální“, protože jejich přítelkyně a kamarádky prožívají to samé
- neexistuje nikdo, koho by mohly požádat o pomoc

Chlapci navíc obvykle nezačnou rovnou a zostra bitím své přítelkyně. To většinou přijde až po období verbálního a emocionálního násilí: ponižují ji, říkají, že je „...hloupá, tlustá, nemožná...“, útočí na její sebevědomí. Později v době, kdy začne fyzické násilí, je už její sebevědomí vážně poškozené. Když už si neváží sama sebe, je pravděpodobnější, že bude akceptovat fyzické násilí. Zároveň je už pro ni s pocity nejistoty, strachu ze samoty mnohem těžší vztah opustit. Je mnoho důvodů, proč oběti neopustí násilný vztah. Násilí totiž není trvalé, ale přichází v cyklech s periodami „líbánek“ po násilné epizodě, když násilník s dárkem či kyticí růží v ruce říká:

„Promiň, už se to nikdy nestane, kdybys mě neprovokovala, nikdy bych to neudělal, věř mi.“ Oběť ho většinou příliš miluje – chce, aby skončilo násilí, ne vztah. Myslí si, že partnera může změnit. Pak je tu ještě tlak okolí. Dívky si myslí, a cítí to tak, že jsou v lepším postavení, když mají vztah. A páry mají obvykle stejné přátele, „a to je máme navždy opustit“? Co když mi nebudou věřit? Co když budou s ním? Zůstanu bez přátel?

Dívky zůstávají v násilných vztazích z mnoha důvodů. Nikoli proto, že chtějí být týrané. Mohou věřit:

- že násilí je jen dočasné
- že s oddaností a láskou mohou partnera změnit
- jeho slibům, že už se to nebude opakovat
- mýtům a omlouvají partnera, vinu hledají v sobě: „když on měl těžký život...“, „když on mě potřebuje...“, „všichni muži jsou násilní, je to přirozené, očekává se to od nich...“

Mají tendenci zapřít, minimalizovat prožité násilí. Často věří partnerovi, když říká, že násilí je „její vina“, začnou věřit, že svého partnera vyprovokovaly tak, jak jim říká. Paradoxně pak hledají chybu v sobě. Navíc se tu často mísí bezmoc a strach. Mladé dívky, které ještě nemají žádnou zkušenost se vztahem, se stydí. Hlavním faktorem je ale STRACH. Mnoho dívek a žen věří hrozbám násilníka. Věřící, že je fyzicky napadne nebo je zabije, když odejdou.

Proč dívky setrvávají v násilném vztahu?

- Strach z osamění, stud.
- Strach z reakce okolí.
- Strach z reakce partnera.
- Bezmoc a ochromení.
- Zejména na střední škole je společenský status složitě spojován se vztahy. Opustit vztah, dokonce i když je násilný, může způsobit, že se cítí, jako když ztrácejí neoddělitelnou část identity. Mohou si myslet, že je lepší být v násilném vztahu než v žádném vztahu, mohou mít strach, že když se rozejdou, přijdou i o přátele.
- Jsou zamilované a chtějí, aby skončilo jen násilí, nikoli vztah.
- Mají pocit, že nikdo násilníkovi nerozumí tak jako ony.
- Mohou mít strach z potrestání, pokud na to přijdou rodiče, že je nenechají dlouho se s někým scházet. Touží po nezávislosti na rodičích.
- Ještě neprožily jiný zdravý vztah, aby mohly srovnávat, a také nejspíš viděly násilný model chování doma. Myslí si, že toto je to „být zamilován“, že to ke vztahu patří.
- Mohou žít v rodině, kde se takové věci „nestávají“.

Proč se dopouštějí násilí ve vztahu

Malí kluci, chlapci i mladí muži jsou svým okolím stále poučováni, jak se mají chovat, aby byli správní muži. Mají být silní a mužní. Učí se být agresivní a neustále se s někým poměřovat. Proto se snadno stane, že ne každý muž se cítí silný a mužný. Potom si myslí, že svou „mužnost“ musí dokazovat. Často to dělá tak, že jezdí příliš rychle na motorce nebo autem, začne kouřit, chce mít co největší zkušenosti v sexu anebo se snaží vyvolávat konflikty. Přitom všem se může cítit opravdu silně, protože okolí jej povzbuzuje a mnoho mužů a i žen jej v tom podporuje. Někteří muži se učí být „skutečnými“ muži tak, že ovládají a kontrolují svou partnerku. Kluci se doma často nenaučí, jak mohou vyjádřit své pocity. Mohou mít pocit, potvrzený okolím, že není v pořádku, aby se muž cítil smutný nebo bezmocný. Potom ve vztazích s dívkami vyjadřují své pocity ohrožení nebo zmatku právě agresí.

Mladí muži mohou věřit:

- že mají právo „kontrolovat“ své partnerky
- maskulinita, mužnost – je fyzicky agresivnější
- že „vlastní“ své partnerky, patří jim stejně třeba jako auto
- že mohou vyžadovat intimitu
- že ztratí respekt, pokud budou ke svým přítelkyním pozorní

Typický násilník je zakomplexovaný muž nebo chlapec, který si velmi málo věří. Své napětí ze života uvolňuje právě týráním druhých. Násilní muži bijí ženy, aby zvýraznili svou moc a kontrolu. Když to podle nich nejde jinak, snaží se dominovat právě manipulací a zastrásováním. Násilní muži, kteří bijí a zneužívají své ženy, pocházejí ze všech ras, náboženství, socioekonomických tříd, oblastí světa, úrovně vzdělání. Často by to do nich nikdo neřekl: jeví se jako velmi okouzlující a pozorní navenek, a to dokonce zpočátku i svým partnerkám. Mají dvojí tvář, většinou jsou velmi dovední při zakrývání násilného chování, aby okolí nic nezpozorovalo, protože násilí přeci navenek společnost odsuzuje. Když ale tyto muži již rozvinou vztah s partnerkou, která se na nich stane kvůli psychickému a ekonomickému tlaku závislá, stávají se více a více násilnými a začnou používat k plnění příkazů, zvýšení strachu a závislosti i fyzické násilí. Násilní partneři neuznávají hranice ve vztahu, hranice svého partnera. Láska je pro ně synonymem vlastnictví stejně tak jako auto nebo byt. Násilníci si myslí, že mají „právo“ na své chování. Mohou si myslet, že jsou lepší, „nadřazení“ své partnerce, a to je opravňuje ji kontrolovat.

Násilní partneři:

- usilují o kontrolu myšlenek, názorů, přání a chování své partnerky
- trestají své partnerky za vzdorování kontrole
- minimalizují vážnost svého násilí
- konají impulzivně
- nedůvěřují ostatním
- potřebují kontrolovat lidi a situace

Násilníci zakrývají své násilí lhaním, minimalizováním a obviňováním oběti. Často přesvědčují svou partnerku, že násilí je méně závažné, než je, nebo říkají, že to je její vina. Mohou říkat: „Kdyby ses chovala jinak, neudělal bych to.“ Někdy říkají: „Donutila jsi mě to udělat.“ Často říkají: „Ty za to můžeš, kdybys..., tak...“ Dojde-li k násilí, mluví partneři pouze o „hádce“ a situaci zlehčují. Odpovědnost za to, co se stalo, vždy svalují na oběť. Odmítají nést vinu za násilí a příčiny hledají vždy mimo sebe.

Jak časté je násilí ve vztazích teenagerů?

V České republice velké reprezentativní studie neproběhly. Podle studie MUDr. Evy Vaníčkové ze 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy z roku 2003 se téměř v osmi procentech partnerských vztahů studentů a studentek z vysokých škol objevuje psychické či fyzické násilí.⁹⁾ Další čtvrtině mladých párů hrozí, že by v nich podobné útoky mohly propuknout. Studie byla provedena na vzorku 400 studentů VŠ. Téměř polovinu studentů a studentek jejich partnerka či partner obviňovali z flirtování. Každý osmý z dotázaných zná strčení, uhození, kopnutí či jiné poranění od svého protějšku. Patnáct procent mladých lidí přiznalo, že se jim přihodila situace, kdy se svého partnera či partnerky báli. Obavy z reakce druhého zažilo 45 procent oslovených. Za více než třetinu posluchaček a posluchačů jejich chlapec či dívka rozhoduje. Pětině lidí do jejich aktivit, vztahů či do toho, co si mají oblékat na sebe, jejich partner zasahuje.

Podle sond ROSA centrum pro ženy, z.s.¹⁰⁾ z let 2006 – 2019 realizovaných na vzorku 1800 studentů ve věku 17–22 let každý pátý student nebo studentka vědí o násilí ve svém okolí, více než každý šestý ví o násilí ve vztahu kamarádky nebo kamaráda. Každý osmý prožil násilí ve své původní rodině.

	Studenti CELKEM	dívky	chlapci
Nikdy jsem o domácím násilí neslyšel/a	1,0 %	0 %	6,0 %
Znám domácí násilí jen z televize	51,4 %	46,5 %	61,7 %
Vím o domácím násilí ve svém okolí	21,0 %	19,7 %	23,5 %
Vím o násilí ve vztahu své kamarádky/kamaráda	16,2 %	14,0 %	20,6 %
Zažil/a jsem domácí násilí ve své rodině (u rodičů)	12,4 %	14,0 %	8,8 %
Zažil/a jsem sám/sama násilí ve vztahu	2,0 %	7,0 %	0

ROSA centrum pro ženy, z.s. 2006 - 2019

Pouze 7 procent dívek (a 2 % studentů celkem) označilo variantu zažil/a jsem sám/sama násilí ve svém vztahu. Přesto je podle odpovědí na další otázky zřejmé, že studentů, kteří prožili násilí, je mnohem více, než jak sami odpověděli. Je zde souvislost s vnímáním násilí. Ačkoli procento odpovědí ano na otázku prožití násilí ve vlastním vztahu je malé, mnohem větší procento studentů

⁹⁾ MUDr. Vaníčková, E.: Studie 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy: Dating Violence neboli násilí na rande, citováno ve zprávě ČTK dne 25. 2. 2004

¹⁰⁾ Hronová, M.: Sociologické sondy studentů, ROSA centrum pro ženy, 2006-2020

odpovědělo ano na otázky indikující násilí ve vztahu: 11 % dívek (7,5 % celkem) bylo udeřeno, 11 % dívek (7,5 % celkem) bylo ve vztahu ponižováno, 11 % partner omezoval, 15 % studentů a studentek šlo ve vztahu proti svým přáním. Znamená to, že studenti a studentky nevnímají tyto varovné signály a konkrétní projevy násilí ve vztahu jako násilí. I z dalších poznatků víme, že studenti si myslí, že takové chování je „normální“, protože jejich „vrstevníci prožívají ve vztazích to samé“, že to ke vztahu prostě „patří“.

Zkušenost s násilím ve vztahu

	Studenti CELKEM	dívky	chlapci
Už jsem s někým chodil/a, měl/a vztah	70,6 %	66,0 %	76,5 %
<i>Ti, kteří už s někým chodili:</i>			
Partner/ka mě ponižoval/a	7,5 %	11,0 %	3,8 %
Partner/ka mě uhodil/a	7,5 %	11,0 %	3,8 %
Partner/ka chce, abych trávil/a čas jen s ním/ní	11,3 %	11,0 %	11,5 %
Bál/a jsem se svého/své partnera/ky	1,9 %	3,7 %	0
Můj partner/ka za mě rozhoduje, vše musí být podle něj/ní	3,8 %	0	7,7 %
Ve vztahu jdu i proti svým přáním, abych potěšil/a svého partnera/ku	15,0 %	7,4 %	23,0 %
Ve vztahu jsem zažil/a strach, že budu udeřen/a	1,9 %	3,7 %	0
Ve vztahu jsem šel/šla v sexu dál, než jsem chtěl/a pod tlakem partnera/ky	3,8 %	7,4 %	0
Ve vztahu se očekává sex, měl/a jsem strach, že se vztah rozpadne, když řeknu NE	1,9 %	3,7 %	0

ROSA centrum pro ženy, z.s. 2006 - 2019

Mezi studenty ve věku 17–22 let, mezi nimiž se prováděl průzkum, už s někým chodily, nebo měly vztah dvě třetiny dívek a tři čtvrtiny chlapců. Více než každá desátá dívka již měla zkušenost s tím, že ji partner ponižoval, více než každou desátou dívku její partner uhodil. Více než každý desátý partner/ka ve vztahu vyžadovali, aby ten druhý trávil čas jen s ním. Což jsou již počínající signály násilí ve vztahu.

Podle zahraničních studií se každá třetí mladá dívka ve vztahu potýká s fyzickým, sexuálním, verbálním nebo emocionálním násilím. Výzkum z roku 2006 v USA sponzorovaný Liz Claiborne, Inc. byl alarmující: výsledky vykazaly nárůst zkušeností teenagerů s násilím a zároveň přijímání násilného chování ve vztazích.

- Každá třetí dívka, která už měla vážný vztah, říká, že měla strach, že bude fyzicky napadena svým partnerem.
- Každý čtvrtý teenager, který už měl vážný vztah, říká, že se je jejich partner nebo partnerka snažili izolovat, aby trávili čas jen s ním/ní a ne s přáteli a nebo rodinou.
- Každá třetí dívka mezi 16 a 18 lety uvedla, že se očekává od lidí v jejich věku sex ve vztahu, polovina dívek, které měly zkušenost se sexuálním nátlakem, uvedla, že měly strach, že vztah skončí, pokud neřeknou ano.

- Téměř každá čtvrtá dívka (23 %) udala, že šla ve vztahu dále, než chtěla v důsledku nátlaku.

Znaky a symptomy násilí ve vztazích teenagerů jsou obdobné jako u domácího násilí. Zahrnují fyzické násilí, sexuální útoky, emoční a psychické násilí. Mnoho skutků násilí začíná v časných vztazích v době, kdy spolu chodí na rande. Ke znásilnění během rande či známosti může dojít právě na začátku vztahu ještě předtím, než dojde k fyzické důvěrnosti.

Násilí ve vztazích teenagerů má vážný negativní dopad na jejich emocionální vývoj.

Fáze adolescence	Dopad násilného vztahu
Akceptace vlastního těla	Násilník vidí stále chyby na velikosti/tvaru těla nebo řekne oběti, že je odporná nebo tlustá. Oběť může být bita, zohyzděna nebo znásilněna.
Rozvinutí osobního hodnotového systému	-náctileté oběti je říkáno, co si má myslet, číst, studovat. Oběť se může tak silně identifikovat s násilníkem, že není schopna rozvíjet své vlastní hodnoty. Oběť může cítit, že je nebezpečné nesouhlasit.
Dosáhnutí nezávislosti na rodičích	-náctileté oběti může být zamezováno, aby se věnovala zájmům mimo vztah.
Rozvoj identity dospělého	Identita teenagera je propletena s násilníkem a je ničena taktikami násilníka. Ke zvládnutí strachu a týrání je využívána veškerá energie oběti, je brzděn sociální rozvoj.

K uplatnění moci a kontroly využívají násilní teenageři tyto praktiky:

- Manipulovat nebo vyhrožovat oběti znásilněním.
- Výhrůžky, že ukáže sexuální aktivity oběti dalším studentům.
- Ponižení oběti před spolužáky.
- Omezení a kontrola s kým se oběť smí vídat.
- Rozhodování za oběť, kterých školních aktivit se může zúčastnit.

Mladiství mají v řadě případů zkušenost s násilím ve vztazích:

- Téměř polovina všech mladistvých (47 %) uvedla, že má přátele, kteří byli verbálně napadeni (nazváni hloupými, nemožnými, hnusnými) přítelem či přítelkyní.
- Jeden z pěti 13-14letých (20 %) uvedl, že má přátele, kteří byli atakováni (kopání, rány pěstí, facka, uhození) vlastním přítelem.
- Více než třetina mladistvých (36 %) uvedla, že má přátele, kteří byli nuceni svým vlastním přítelem dělat věci, které se jim nelíbily.
- Dva z pěti 11-14letých (41 %) uvedli, že mají přátele, kteří byli verbálně napadeni (shazování, ponižování), anebo uráženi přes mobilní telefon, nebo seznamovací síť jako MySpace, Facebook atd.
- Každý čtvrtý (24 %) uvedl, že „násilí na rande“ je vážným problémem lidí jeho věku.

- Polovina mladistvých (49 %) neprokázala znalost varovných signálů špatného zacházení ve vztahu.¹¹⁾

I zneužívání prostřednictvím technických prostředků je mnohem závažnější než si většina rodičů uvědomuje.

- Téměř dvakrát tolik mladistvých než rodičů zná někoho, kdo byl kontrolován voláním na mobilní telefon víc než 10x za den (15 % rodičů a 28 % mladistvých), anebo prostřednictvím SMS víc než 20x za den (13 % rodičů a 24 % mladistvých).

Prostřednictvím mobilního telefonu a internetu je kontrolován, ohrožován a ponižován alarmující počet mladistvých ve věku 13–18 let.

- Jeden ze tří teenagerů (30 %) uvádí, že jim partner posílá textové zprávy 10x, 20x, 30krát za hodinu a ptá se, kde jsou, co dělají a s kým jsou.¹²⁾

¹¹⁾ Průzkum Liz Claiborn, www.loveisnotabuse.com, 2008

¹²⁾ Průzkum Liz Claiborn, www.loveisnotabuse.com, 2008

Stalking je definován jako model opakované a nechtěné pozornosti, obtěžování, kontaktování a jednání namířeného ke specifické osobě, který vyvolává u příslušné osoby strach.

Toto jednání může zahrnovat:

- opakovanou, nechtěnou, dotěrnou a strach vyvolávající komunikaci pachatele telefonem, poštou nebo e-mailem, opakovaně volající pak zavěsí,
- opakované zanechávání nebo posílání nechtěných předmětů, dárků nebo květin oběti,
- sledování nebo čekání na oběť na místech jako je domov, škola, práce,
- přímé nebo nepřímé výhrůžky ublížením oběti, dětem oběti, příbuzným, přátelům, domácím mazlíčkům,
- záměrné poškozování nebo výhrůžky poškozením majetku oběti,
- obtěžování oběti prostřednictvím internetu,
- sdílení informací nebo šíření fám o oběti na internetu, na veřejném místě nebo slovně,
- získání osobních informací o oběti zpřístupněním nahrávek, využitím vyhledávacích služeb na internetu, najmutím si soukromého vyšetřovatele, prohledávání odpadků oběti, pronásledování oběti, kontaktování přátel oběti, sousedů,
- snaží se kontrolovat, komu oběť volá nebo jak oběť používá počítač,
- s pomocí technologií typu skryté kamery nebo GPS monitoruje pohyb oběti,
- cokoliv dalšího, co mu umožní oběť kontrolovat, sledovat nebo zastrašit.

Asi ve třech čtvrtinách případů muž pronásleduje ženu, mezi možné scénáře ale patří i muž pronásledující muže, žena ženu nebo žena muže. Fyzickým násilím vyhrožuje v průměru 50 % těch, kteří se dopouštějí pronásledování a 30 %–40 % pachatelů se fyzického násilí vůči oběti skutečně dopustí (Douglas a Dutton, 2001).

Například ve Spojených státech amerických má téměř polovina pronásledovaných obětí (46 %) zkušenost nejméně s jedním nechtěným kontaktem týdně. Vyplývá to z rozsáhlé srovnávací studie *Stalking Victimization in the United States*:¹³⁾

- 11 % obětí řeklo, že byly pronásledovány 5 let a více
- 1 ze 4 obětí stalkingu uvedla cyber pronásledování jako e-mailů (83 %) nebo krátké zprávy (35 %)

Ve Spojených státech amerických se odhaduje, že obětí stalkingu jsou 3,4 milionu lidí nad 18 let každý rok. U žen připadá 20 obětí stalkingu na každých 1000 žen v dospělé populaci. Mezi muži je 7 obětí na každých 1000 mužů.

- Největší zkušenost se stalkingem mají lidé ve věku 18–24 let.
- Každá sedmá oběť udala, že se kvůli stalkingu musela přestěhovat.
- Odhaduje se, že 60 procent obětí stalkingu nehlásí pronásledování na policii.

Nejběžnějším typem stalkingu udávaným oběťmi byly nechtěné telefonáty (66 %), zasílání nechtěných e-mailů (31 %) nebo rozšiřování pomluv (36 %). Technologie postupují rychle dopředu, a tak mají pachatelé stále dokonalejší prostředky sledování, vyhledávání, natáčení obětí.

- Většina obětí zná toho, kdo je pronásleduje, pouze každá desátá byla pronásledována někým, koho neznala.
- Pachatelé jsou v naprosté většině bývalí intimní partneři (22 %) nebo přátelé, sousedé (16 %).
- Oběti měly největší strach z toho, že nevěděly, co se stane příště (46 %), a měly strach, že to nikdy neskončí (29 %). Devět procent obětí stalkingu uvedlo, že nejhorší byl strach ze smrti.

¹³⁾ Bureau of Justice Statistic: *Stalking Victimization in the United States*, OVV Highlights Significant Findings of Stalking Crimes Report, www.ovw.usdoj.gov, (National Institute of Justice, leden 2009)

- 77 % žen, obětí pronásledování a 64 % mužů, obětí pronásledování zná pachatele/ku
- 87 % pachatelů pronásledování jsou muži
- 59 % žen a 30 % mužů je pronásledováno bývalým/ou partnerem/kou
- 81 % žen, které jsou pronásledovány současným nebo bývalým partnerem, je tímto partnerem fyzicky napadeno
- 31 % žen, které jsou pronásledovány současným nebo bývalým partnerem, je tímto partnerem napadeno sexuálně

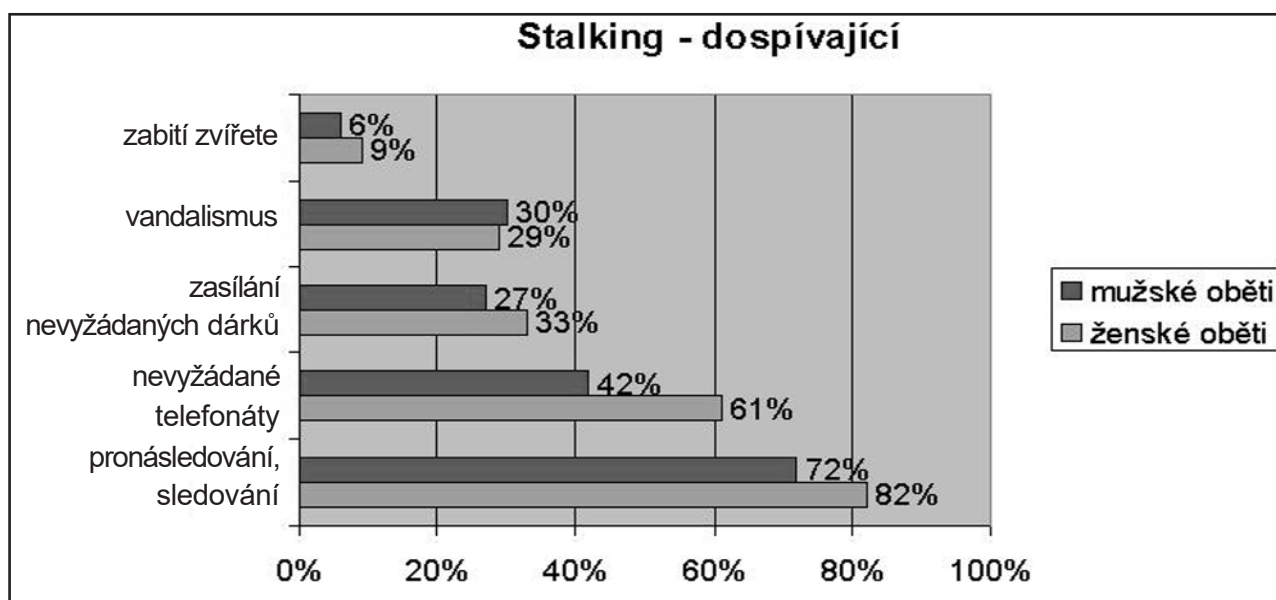
Stalking mezi teenagery

Chování teenagerů v případě stalkingu zahrnuje:

- Verbální výhrůžky
- Zastrásování
- Pronásledování oběti
- Posílání nevyžádaných dopisů, obrázků, dárků
- Šíření pomluv
- Opakované telefonáty
- Čekání před bytem, domem, školou
- Využívání technologií ke sledování: maily, textové zprávy, monitorování PC

Podle průzkumů je 12 procentům obětí stalkingu méně než 18 let. Ženské oběti stalkingu byly obtěžovány v 95 % muži a v 5 procentech ženami, mužské oběti stalkingu mezi teenagery byly pronásledovány v 15 % mužskými útočníky a v 85 % útočníky ženského pohlaví. Celých 71 % dotěrných kontaktů měli na svědomí soušní nebo bývalí partneři. Průměrný věk, kdy začal jejich vztah, byl u dívek 16,56 roku a u chlapců 15,79 roku.¹⁴⁾

- Většina studentů (80,3 %) znala toho, kdo je obtěžuje:
- Ve 42,5 % to byl bývalý přítel
- 24,5 % spolužák
- 10,3 % známý
- 5,6 % přítel
- 6,6 % spolupracovník

Pramen: National Violence against Women Survey, Tjaden and Thiennes

Nebezpečné pronásledování je v České republice trestným činem.

¹⁴⁾ Bromley, S.: Stalking and teens, The national center for victims of crime

Přestože je domácí násilí vnímáno jako vážný celospolečenský problém, ze zkušeností obětí i odborníků, kteří se touto problematikou zabývají, vyplývá, že ve společnosti stále přetrvává řada mýtů, které znesnadňují pozici oběti a naopak pomáhají násilníkům. Bohužel tyto mýty přetrvávají i mezi pracovníky profesí, kteří se s oběťmi setkávají a měli by jim být nápomocni. Stále přetrvávající mýty pak brání obětem, aby se svěřily s prožitým násilím. Na druhé straně jsou překážkou v účinné pomoci obětem. Pokud těmto mýtům věříme, je naše pomoc limitována a oběti jsou naopak viktimizovány: násilí je omlouváno a je jim dáváno za vinu stejně tak, jako to dělá osoba, která se násilím dopustila.

O domácím násilí panuje stále řada mýtů:

MÝTUS	REALITA
<i>Domácí násilí nezasahuje tolik lidí.</i>	Domácí násilí během svého života zažilo 38 procent žen (Sociologický ústav AV ČR, 2003). V celé Evropské unii zažívá násilí ze strany svého partnera každá třetí žena. Ve Velké Británii například domácí násilí tvoří více než čtvrtinu všech ohlášených trestných činů a zároveň 40-50 % zavražděných žen je zabito vlastním partnerem či manželem. Například podle FBI tvoří v USA partnerské násilí hlavní příčinu zranění žen ve věku od 15 do 44 let, více než dopravní nehody a přepadení dohromady.
<i>Bití je jen momentální ztrátou nálady.</i>	Týrání je založeno na kontrole a strachu ve vztahu skrze násilí a další formy zneužívání. K udržení moci používá násilný partner více forem včetně izolace. Dvě třetiny žen fyzicky napadá jejich intimní partner – byly několikrát napadeny stejným partnerem během roku.
<i>Domácí násilí je jen strčení, plesnutí, facka a žádná velká zranění.</i>	Po více než třetině znásilnění a fyzických útoků od svých intimních partnerů ženy potřebují lékařskou pomoc. Podle výzkumů násilí nebezpečně eskaluje v těhotenství. Například podle průzkumů ROSA centrum pro ženy, z.s. zažije surové napadení v těhotenství celých 15 procent žen, 90 % klientek má podle opakovaných statistik zkušenost s fyzickým násilím, s opakovaným fackováním se setkalo 58 % obětí násilí, s bitím a ranami pěstmi 48 % obětí, bito do hlavy a obličeje, hlavou o zeď či nábytek bylo 29 % obětí. Škraceno bylo 37 % obětí, sraženo 36,5 % obětí, zkopáno 24 % obětí.

<p>Ženy své partnery k násilí vyprovokují, mohou tedy za to.</p>	<p>Pachatelé nepřebírají zodpovědnost za násilí, takže z něj obviňují oběť. Za násilí ale vždy odpovídá pachatel – právě on má možnost se rozhodnout, jak se bude chovat. Domácí násilí ovšem není nezvládnutím konfliktu, ale chováním, které má vést k získání kontroly</p>
---	---

	<p>nad partnerkou (popř. partnerem) a jejím udržení. Pachatelé se ale snaží oběť přesvědčit, že za napadení může ona, záminkou je jim cokoli. Pokud pachatele domácího násilí „vyprovokuje“ někdo cizí, obvykle se k násilí neuchýlí – v případě partnerky je ale přesvědčen, že má na toto chování nárok. Řada činů domácího násilí přitom bývá dopředu promyšlena a naplánována. Pachatelé se ale okolí i oběť samotnou snaží přesvědčit, že je vina na její straně – za záminku jim v takové chvíli postačí cokoliv.</p>
<p>Za násilí může alkohol a drogy.</p>	<p>Pachatelé se dopouští násilí, aniž by užívali alkohol či drogy, naopak řada mužů pije, ale násilí se nedopouští. Alkohol a drogy jsou jen výmluvou pachatele, nikoli příčinou samotného násilí.</p>
<p>Nemůže to být tak hrozné, když od něj neodejde.</p>	<p>Týrání se nelíbí nikomu. Důvodů, proč oběť neopouští násilníka, bývá celá řada: strach, zastrašování a vydírání ze strany pachatele, pocit bezmocnosti a beznaděje, citová či ekonomická závislost, bezmoc, snaha zachovat dětem rodinu. Samotný odchod navíc domácí násilí neřeší – řada pachatelů se násilí dopouští nadále, snaží se získat ztracenou kontrolu nad obětí a odchod jí různými prostředky znepříjemnit.</p>
<p>Poznal/a bych násilníka na první pohled.</p>	<p>Nikoli. Týrání bývá velmi dobře skryté. Některé ženy o týrání neřekly ani slovo svým přátelům či rodičům celé roky, než se rozhodly násilníka opustit. Ten má často dvojí tvář. Navenek bývají tito muži milí a pozorní. Řeknete si, takový „sympaťák“, to bych do něj nikdy neřekla.</p>
<p>K domácímu násilí dochází jen v nižších společenských vrstvách.</p>	<p>K partnerskému násilí dochází ve všech společenských vrstvách bez ohledu na vzdělání, příjmy, bydliště a řada pachatelů i obětí zastává významné postavení (lékaři, právníci, policisté). Na jeho výskyt nemá vliv věk, náboženské vyznání ani rasa. Násilí se vyskytuje v heterosexuálních i homosexuálních vztazích. Jen v některých skupinách zůstává více utajeno.</p>

To není násilí, je to jen vzájemný konflikt, neshoda, hádka.

Mezi hádkou (prudkou výměnou názorů) a násilím je podstatný rozdíl. Při hádce se jedná o konflikt dvou stran, které jsou přibližně stejně silné, vyrovnané. Většinou jde o konflikt zájmů, přičemž každá strana se snaží prosadit své stanovisko. Pokud je však mezi nimi nerovnost sil a moci (např. jedna strana prosazuje své zájmy prostřednictvím zastrašování, využívání fyzické převahy, zbraní nebo ekonomickou převahou), už se nejedná o hádku, ta se mění v násilí. Na jedné straně je ten, kdo má moc, vyhrožuje, na druhé straně je ten, kdo má strach.

Při kontaktu s obětí násilí může dojít asi k největším chybám a omylům. V případech domácího a partnerského násilí je základem každé intervence ochrana oběti. V případě násilí ve vztahu nesmí nikdy dojít ke konfrontaci násilníka a oběti a zcela nevhodné je jako s prvním hovořit s tím, kdo se dopouští násilí. Pokud dojde k takové situaci, je vzhledem k dynamice násilí velmi pravděpodobné, že oběť násilí bude za nežádoucí chování (zveřejnění násilí) potrestána. Nejdůležitější v této situaci je bezpečí oběti násilí.

Obecné principy práce s obětí

V první řadě je nutné získat důvěru oběti. Hlavním důvodem, proč oběť zůstává v násilném vztahu, je totiž strach. Jestliže máte podezření, že kdokoli žije v násilném vztahu, můžete zkusit na začátek říci něco jako: „*Nevypadáš tak šťastně jako obvykle,*“ nebo se všeobecně zeptat: „*Nechceš si se mnou o něčem promluvit?*“ Tento nekonfrontační a nepřímý dotaz ji může pobídnout odhalit, že něco není v pořádku.

- Naslouchejte jí.
- Důvěřujte jí, nesudte ji – můžete být první, ale i poslední komu se svěřít.
- Neobviňujte ji. Ujistěte ji, že není odpovědná za týrání. (Nikdy neříkejte: „A neřekla jsi mi něco, čím jsi ho vyprovokovala?“ „A proč už jsi ho neopustila?“)
- Řekněte jí, že to není její vina.
- Zachovejte při kontaktu s ní vždy klid.
- Oceňte její snahu vyhledat pomoc.
- Respektujte její samostatnost.
- Netlačte na ni, aby okamžitě ukončila vztah, a nenuťte ji k rychlým řešením. Stejně tak dospívající dívce striktně nezakazujte vídat jejího partnera – tlakem na teenagera, který touží po nezávislosti, docílíte opaku. Musíte si být vědomi toho, že pochopit, že prožívám násilí, a odpoutat se ze vztahu s násilným partnerem, trvá velmi dlouho.
- Budte diskrétní. Nikdy nesmíte sdělit to, co se dozvíte od oběti, jejímu násilnému partnerovi. Může ji potrestat za to, že promluvila, podle míry rizika by mohla být ohrožena od zranění až po zabití.
- Můžete jí pomoci sestavit bezpečnostní plán, ale raději ji odkažte ve vašem regionu na organizaci, která se specializuje na pomoc ženám - obětem domácího násilí a je schopna poradit i mladým dívkám s problematikou násilí ve vztahu. Je třeba, aby se oběť ochránila nejen v akutní fázi před eskalací násilí od stávajícího partnera, ale mohla pracovat na tom, aby nebyla násilím ohrožena i v dalších vztazích.
- Pokud je zraněná, pomozte jí vyhledat lékařské ošetření. Nenechávejte ji samotnou. Pokud je v šoku, mluvejte s ní vyrovnaně, udržujte oční kontakt.
- Pokud jste svědkem skutku, který lze kvalifikovat jako trestný čin, musíte volat policii.

Řekněte jí, že si zaslouží být v bezpečí. Fyzické násilí ve vztazích není nikdy akceptovatelné. Připomeňte jí, že nikdo si nezaslouží být bit a týrán.

Pomozte jí, aby nepopírala nebo neminimalizovala násilí. Jestliže řekne: „Ne, to skutečně není tak zlé,“ řekněte jí: „Je to vážné.“

Ujistěte ji, že neexistuje žádná omluva pro týrání. Nikdo si nezaslouží být týrán. Násilí je trestný čin. Čím lépe oběť porozumí cyklu násilí, tím lépe může sebe sama ochránit.

Znaky, že kdokoli prožívá násilný vztah:

- Změna stylu oblékání nebo líčení.

- Ztráta důvěry v sebe sama.
- Omezuje čas trávený s přáteli, opouští dosavadní zájmy, koníčky.
- Má špatné známky, opustil/a školu.
- Užívá drogy, pije alkohol.
- Viděli jste zranění.
- Nedůvěryhodná zdůvodnění pro monokly, modřiny a zlomeniny.
- Chybí často ve škole.
- Nápadné změny v jejím chování: deprese, smutek, únava, lekavost, zimomřivost, podrážděnost, anorexie, sebepoškozování, nedostatek důvěry k mužům, strach.

Co mohou cítit oběti násilí, když žijí v násilném vztahu?

- ztrátu chuti, bolest hlavy, nervozitu, úbytek na váze
- nedůvěru v sebe, nedůvěru k ostatním
- deprese, hanbu, smutek, sebeobviňování, zmatek, úzkost, vinu, myšlenky na sebevraždu

BEZPEČNOSTNÍ PLÁN PRO OBĚTI NÁSILÍ

Při hrozbě setkání s násilnou osobou:

- Dejte na svou intuici, hrozí-li vám nebezpečí. Nebezpečným situacím se snažte vyhnout.
- Praktikujte rychlé opuštění domova, místa, prostoru.
- Mějte vždy u rukou klíče, doklady, peníze, mobilní telefon, kartu.
- Přemýšlejte, kam jdete, plánujte si možné trasy úniku.

Jestliže jste napadena násilným partnerem:

- Neutíkejte nikdy do místnosti, kde jsou potenciální zbraně (nože), jako je kuchyně, a odkud není úniku. Neutíkejte nikdy do pokoje, kde není východ (koupelna a WC).
- Volejte policii – 158, 112. Sdělte vždy přesnou adresu, kde se nacházíte, svoje jméno a popište, co se stalo.
- Zkuste se dostat na bezpečné místo, jako je byt či dům sousedů nebo veřejné prostory.
- Neuklízejte stopy po napadení.
- S policií mluvíte odděleně od partnera.

Po útoku:

- Vyhledejte lékařskou pomoc. Lékaře navštivte, i když se vám zdá, že jsou zranění malá – např. modřiny. Uveďte, jak ke zranění došlo. Nechejte si vystavit lékařskou zprávu. Můžete ji potřebovat. Zranění zdokumentujte (např. vyfotografujte je s datem pořízení snímku).
- Řekněte někomu, co se stalo (doktor, rodiče, příbuzní, sousedé, policie).
- Volejte krizovou linku, odborné centrum pro pomoc obětem násilí.
- Pokud nebyl partner zajištěn policií: snažte se najít bezpečné místo – u rodiny, přátel, popřípadě v azylovém domě pro oběti domácího násilí (zde ale přijímají ženy od 18 let).

Odcházení od násilného partnera? Předem neinformujte.

- Svůj odchod naplánujte: mějte s sebou peníze, nabitý telefon i nabíječku, vymyslete místo, kde budete v bezpečí, mějte u sebe důležitá telefonní čísla a důležité dokumenty.
- Na případný odchod buďte připravena – promyslete si dopředu bezpečnostní plán.
- Vyhybejte se místům, kam jste obvykle s partnerem chodívali nebo kde je vysoká možnost toho, že se potkáte.
- Pokud na vás partner čeká před zaměstnáním apod., vycházejte bočním východem, měňte trasu či čas cesty domů, pokud by vás sledoval, jděte na policii.

INTERVENCE: JAK HOVOŘIT SE STUDENTEM, KTERÝ SE CHOVÁ NÁSILNĚ

KAPITOLA 7

Pokud jste svědky násilného chování, zaujměte jasný postoj a pokuste se násilí zastavit tak, abyste nebyli sami ohroženi. Násilí nesmí být přípustné. Pokud jste svědky přímého útoku, je třeba násilí řešit. Pokud jste svědky trestného činu, máte oznamovací povinnost.

Nikdy ale nekonfrontujte oběť společně s pachatelem. Když zajistíte bezpečí pro oběť a intervenci v její prospěch, je na čase si promluvit s tím, kdo se dopouští násilí. Platí to také u jen zdánlivě drobných činů, verbálního násilí, které velké násilí mohou předznamenat. Násilí by nemělo být tolerováno v jakýchkoli podobách.

Pokud jste svědkem násilí, promluvte si s tím, kdo se jej dopouští:

- Budte konkrétní, mluvte o tom, co jste viděli a jak situaci vnímáte. *„Nelíbilo se mi, když jsi řekl své přítelkyni, že je blbá, a jen si představuji, jak se asi musela cítit.“*
- Zaujměte postoj. *„Nemůžu se dívat na to, co se stalo a nic k tomu neřící.“*
- Dejte mu zpětnou vazbu, jeho násilné chování může mít následky. *„Je to trestný čin, jsi trestně odpovědný, tvé chování může mít následky: vyšetřování policií, trestní řízení, trest, výkon trestu.“*
- Směřujte ho, aby vyhledal pomoc. *„Pokud nechceš vše říkat teď, můžeš si o tom promluvit se školní poradkyní, psychologem...“*
- Nabídněte mu informace o násilí ve vztahu, řízení svých emocí, vyhledání pomoci.
- Pozor: Neudělejte to ale nikdy tak, aby se cítil zahanben (například před celou třídou – zde je místo na prevenci, nikoli na intervenci).
- Pokud jste svědkem skutku, který lze kvalifikovat jako trestný čin, musíte volat policii.

Hovořte o pocitech: hněv a vztek

Kromě přímých následků, které násilí mohlo aktuálně mít, hovořte s tím, kdo se dopouští násilí, o odpovědnosti, agresi, vzteku a dalších pocitech, které může prožívat.

Hovořte s ním o tom, že si mohou zvolit, jak se budou chovat. Všichni jsme zodpovědní za své chování. Násilí není řešení, vztek se dá zvládnout i jinak. Je důležité naučit se zacházet se svými pocity, vnímat je a rozlišovat. Když cítíme vztek, což je naprosto běžný citový stav, měli bychom se jej naučit i zvládat, ale rozhodně je také dobré se vypovídat o tom, co nás trápí, co naši nejistotu a vztek způsobuje.

Velmi nebezpečný je nezvládnutý vztek. Vede k násilí a agresi. Příbuzní vzteku jsou hněv, strach, rozčilení, žárlivost. Ta je velmi destruktivní. Když dostaneme vztek, mělo by nám v hlavě problesknout: pozor, jsem v nebezpečném stavu. Vztek se nesmí potlačovat, ale musí se zvládnout. Pokud je vztek dále nezvladatelný, potřebujeme odbornou pomoc. Projevy vzteku se můžeme naučit kontrolovat, naučit se vztek ovládat. Počítat do deseti, jít boxovat do pytle. Někdy je nutné vztek léčit: zloba může pramenit i z pocitu nejistoty. Jediný způsob, jak rozlomit své násilné chování, je rozpoznat, pod jakým jsem tlakem, rozkrýt své pocity a převzít zodpovědnost za své pocity a konání.¹⁵⁾

¹⁵⁾ Hronová, M.: To si dovolit nesmíš, ROSA centrum pro ženy, z.s. 2006

Jak zvládat vztek?

- Formulovat své pocity – co je příčinou našeho hněvu?
- Vztek transformovat – složit písničku, posilovat, zaběhat si, jakoukoli vhodnou aktivitou uvolnit napětí.

Co hněv rozhodně neuvolní:

- Vylévání vzteku – to je jako kámen vhozený do vody, dělá větší a větší kola. Nabalují se další a další negativní emoce a vztek spíše vzrůstá.
- Bití – když si takto vyléváme vztek, nejen že týráme druhého, ale náš vztek tím nekončí, zvětšuje se. V agresi se skrývá náchylnost k nárůstu.
- Alkohol – možná pomůže na chvíli vztek potlačit, ale nepomůže jej přijmout, prožít a uvolnit.

Když hněv překročí hranice směrem ke druhé osobě, hovoříme o ubližování a týrání. Pokud hněv, vztek a agrese narušují vztahy, způsobují problémy ve škole, ve vztazích s přáteli, potřebujeme pomoc, abychom porozuměli svému hněvu, zacházení s ním, jeho vyjádřením a uvolněním.

LEGISLATIVA V ČR – TRESTÁNÍ NÁSILNÉHO JEDNÁNÍ VE VZTAZÍCH MLADISTVÝCH KAPITOLA 8

Proti všem formám násilí chrání náš právní řád oběť násilného jednání především Ústava č. 1/1993 Sb. a Listina základních práv a svobod č. 2/1993 Sb., dále zákon trestní č. 140/1961Sb., v platném znění, který bude nahrazen s účinností od 1. 1. 2010 novým trestním zákonem č. 40/2009 Sb., dále přestupkový zákon č. 200/1990 Sb., v platném znění, a zákon o soudnictví ve věcech mládeže č. 203/2019 Sb., Zákon č. 359/1999Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony ve znění od 1.1.2023, jakož i některá ustanovení o vykázaní ze společného obývaného obydlí dle policejního zákona nebo předběžná opatření o zákazu vstupu do společného obydlí dle občanského soudního řádu.

Ve vztazích mezi studenty středních škol je třeba vycházet z toho, že se mohou stát nejen **obětí násilí**, ale rovněž **pachatelé násilného jednání** páchaného jednak v interpersonálních vztazích mezi svými *vrstevníky* nebo *i v rodině*. Je třeba si uvědomit, že ve věci mladistvých do 18 let nejde jen o pouhé potrestání za násilné jednání, ale především o výchovné působení individuálně na provinilce, ale i o prevenci generální na ostatní jeho vrstevníky. Proto se zaměřím na zákonnou úpravu trestání mladistvých provinilců při vědomí, že tím nelze vyčerpát zcela materii násilí ve vztahu z důvodu rozsahu tohoto příspěvku. Samostatný zákon o soudnictví ve věcech mládeže č. 203/2019 Sb. je speciální zákon k trestnímu zákonu a trestnímu řádu, které jinak platí subsidiárně i pro mladistvé a stanovují mimo jiné skutkové podstaty trestných činů (viz níže) a postup policie, státních zástupců a soudů v trestním řízení.

Účelem zákona o soudnictví ve věcech mládeže je působit na mladistvé nebo děti, kteří se dopustili provinění proti zákonu užitím **takových opatření**, která účinně přispějí k tomu, aby se pachatelé:

- nadále zdrželi protiprávních činů,
- našli si společenské uplatnění odpovídající jejich schopnostem,
- podle svých sil a schopností přispěli k odčinění újmy způsobené protiprávním činem,
- celé řízení musí svých průběhem přispívat k předcházení a zamezování páchání protiprávních činů.

Trestní odpovědnost pachatele zákonem předvídaného závadného jednání, které vykazuje znaky násilného chování, je omezena **věkovou hranicí od 15 let**. Proto dítě, které v době spáchání protiprávního jednání nedovršilo patnáctý rok svého věku, není podle zákona trestně odpovědné. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže platí pro mladistvé **do 18 let**, nicméně i za závažná jednání **dětí mladších 15 let** může být dítěti uloženo *opatření výchovného charakteru*. Naopak dle trestního zákona lze i pachateli staršímu 18 let, avšak blízkého věku mladistvých (většinou se za to považuje věk do 21 let), uložit opatření dle zákona pro mladistvé a trestní sazby dle trestního zákona se mohou snížit o $\frac{1}{4}$.

Dolní věková hranice není zákonem omezena a závisí v podstatě pouze na stupni vyspělosti dítěte a schopnosti uvědomit si důsledky svého chování. Proti takovému dítěti mladšímu 15 let, které se dopustilo činu jinak trestného, lze však použít opatření potřebná k jeho nápravě, výchově i ochraně, neboť i tyto činy vyžadují vhodnou reakci. Tato opatření uloží soud mládeže, nikoli však v trestním, ale v občanském soudním řízení, a to buď podle tohoto zákona, nebo podle zákona o rodině v návaznosti na zákon o sociálně právní ochraně dětí. Tento postup dovoluje

lépe přihlédnout ke specifickým, která se vážou k této věkové skupině mládeže, ale rovněž tato opatření ukládaná soudem pro mládež bývají dostatečně přísná a je sledováno náležité ovlivnění dalšího chování dítěte mladšího 15 let.

Speciálními základními zásadami zákona o soudnictví ve věcech mládeže jsou:

- princip restorativní justice
- princip upřednostnění výchovy před represí
- **princip ochrany soukromí a osobnosti mladistvého**
- princip včasné a adekvátní reakce
- princip specializace
- princip spolupráce
- princip participace obětí na řešení případu

Zákon klade důraz na důsledné uplatnění ústavní zásady *presumpce nevinny*, kterou spojuje výslovně i s *ochranou osobních údajů a soukromí* mladistvých a osob mladších patnácti let v zájmu eliminace škodlivých vlivů na jejich další život. Dokud není trestní stíhání pravomocně skončeno, mohou orgány činné podle zákona **zveřejňovat jen takové informace** o řízení vedeném proti mladistvému, kterými **nebude ohroženo** dosažení účelu trestního řízení a které neodporují požadavku **ochrany osobnosti mladistvého** a osobních údajů, a to **i jiných osob zúčastněných na řízení** (poškozených, svědků, znalců, zákonných zástupců apod.), a to po celou dobu trestního stíhání. Ke zveřejnění vždy dojde, pokud taková informace je sdělena prostřednictvím veřejných sdělovacích prostředků.

Dále platí zákaz zveřejňování informací o mladistvém pro *všechny osoby a na všechny formy jejich šíření*, což se vztahuje i na osoby, které mají právo nahlížet do trestního spisu, mimo jiné na zákonné zástupce mladistvého, obhájce, poškozené, jejich zmocněnce, probační pracovníky a pracovníky orgánu sociálně právní ochrany dětí.

Jednání v těchto věcech jsou zásadně *neveřejná*. Cílem je tak vytvoření předpokladů pro *urovnání osobních poměrů provinilce, pro jeho resocializaci a pro jeho zdravý sociální rozvoj* a stejně tak zamezení viktimizace oběti (poškozeného), případně rodičů jako zákonných zástupců.

Mladistvý provinilec musí být v řízení povinně zastoupen **obhájcem**, který je mu ustanoven soudem, pokud si jej sám nezvolí, o řízení musí být vyrozuměn **specialista na mládež obecního úřadu** (tzv. kurátor pro mládež) v místě bydliště provinilce, který připravuje pro policii, státního zástupce a soud *zprávu o osobních a sociálních poměrech provinilce* a jeho rodiny a účastní se všech vyšetřovacích úkonů a soudních jednání; do případu se také zapojuje **probační úředník**, který ve vhodných případech nabízí mediaci mezi obětí a pachatelem nebo vyvíjí jiné činnosti ke zmírnění konfliktního stavu, popř. zprostředkovává probační program nebo vykonává nad provinilcem dohled a kontroluje výkon výchovné povinnosti, obecně prospěšné činnosti a trestního opatření obecně prospěšných prací.

Výhodou speciálního zákona o trestání mládeže je to, že umožňuje ukládat výchovná opatření se souhlasem provinilce **již v přípravném řízení**. Soud a v přípravném řízení specializovaný státní zástupce by měli tedy volit mezi projednáním věci v standardním řízení, využitím možnosti provedení zjednodušeného řízení a uplatněním některého z odklonů (především v podobě podmíněného zastavení trestního stíhání, podmíněného upuštění od uložení trestního opatření nebo odstoupení od trestního stíhání, dalším odklonem je schválení narovnání mezi obětí a pachatelem, kterým se řízení definitivně zastavuje – tyto odklony jsou možné u méně závažných činů se sazbou odnětí svobody do pěti let), přičemž by si měli vždy vyžádat stanovisko mladistvého obviněného a důkladně zvažovat i zájem poškozeného.

Soud pro mládež může kromě výchovných opatření nebo odklonů také vyslovit vinu a uložit ochranná nebo trestní opatření, i když provinilec vinu popírá nebo nechce vypovídat. Výjimečně může také vzít mladistvého obviněného do vazby, která může trvat maximálně dva měsíce a může být nahrazena probačním dohledem a dalšími výchovnými opatřeními.

Základní typy ukládaných opatření:

- **výchovná opatření** - dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti (např. povinnost bydlet s rodiči, zaplatit určenou částku na fond obětí trestné činnosti, vykonání obecně prospěšné činnosti do 60 hodin, léčení závislosti nebo v programu sociálního výcviku, psychologického poradenství, dále např. povinnost náhrady škody či usilování o vyrovnání s poškozeným), výchovná omezení (např. nestýkat se s určitými lidmi, nehrát hazardní hry, nenavštěvovat určité akce či nevhodná prostředí, neužívat návykové látky, neměnit bez ohlášení probačnímu úředníkovi své bydliště), napomenutí s výstrahou,
- **ochranná opatření** - ochranné léčení, zabránění věci a ochranná výchova,
- **trestní opatření** - obecně prospěšné práce od 50 do 200 hodin, peněžité opatření s odkladem výkonu nebo bez odkladu, propadnutí věci, zákaz činnosti, vyhoštění, odnětí svobody s podmíněným odkladem a s dohledem nebo bez odkladu; trestní sazby, které jsou i pro mladistvé od 15 do 18 let za jednotlivý čin stanovené v trestním zákoně, se u mladistvých snižují na polovinu, přičemž horní hranice nesmí převyšovat 5 let (u nejzávažnějších činů 10 let odnětí svobody), tresty se vykonávají ve speciálních věznicích pro mladistvé.
- **Dítěti mladšímu 15 let**, které spáchalo čin „jinak trestný“ dle trestního zákona, může pouze soud uložit jistá **opatření**:
 - a) dohled probačního úředníka
 - b) zařazení do terapeutického, psychologického či výchovného programu v ambulantním školském zařízení
 - c) ochrannou výchovu ve výchovném ústavu (je uložena vždy, když je dítě starší 12 let a spáchalo velmi závažný čin), délka trvání opatření není omezena a závisí na individuálním vývoji případu, soud je může zase kdykoliv zrušit.

Oběť – poškozený

Obětí (poškozeným) je každý, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví nebo způsobena majetková, morální nebo jiná škoda a má v řízení toto právo:

- činit v trestním řízení návrhy důkazů,
- nahlížet do spisu a pořizovat si z něj na vlastní náklady kopie či výpisky,
- účastnit se soudního jednání a vyjádřit své názory,
- žádat náhradu škody, která vznikla trestným činem (tedy přihlásit se k trestnímu řízení s konkrétní výší požadované náhrady škody),
- právo nechat se v trestním řízení zastupovat zmocněncem (jakoukoli jinou osobou na základě plné moci) či advokátem [může požádat v hlavním líčení soud nebo v předchozích stádiích (v přípravném řízení) prostřednictvím státního zástupce, soudce, aby mu byl advokát (*zmocněnec*) poskytnut za sníženou odměnu nebo zdarma].

Školy, školská zařízení a zdravotnická zařízení, popřípadě další zařízení určená pro děti **jsou však povinny** oznámit orgánům sociálně právní ochrany dětí skutečnosti, které nasvědčují tomu, že mají ve svém okolí děti, jichž se dotýká shora uvedená charakteristika (§10), a **to bez zbytečného odkladu, jakmile se o takové skutečnosti dozvědí**.

Stručný přehled nejčastějších protiprávních činů, jichž se pachatelé násilí

Týrání osoby žijící ve společném obydlí § 199 tr.z.

- 1) Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta.
- 2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště surovým nebo trýznivým způsobem,
 - b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,
 - c) spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo
 - d) páchá-li takový čin po delší dobu.
- 3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1
 - a) těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo
 - b) smrt.

Za týrání trestní právo považuje úmyslné zlé nakládání s blízkou osobou, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, které tato osoba pociťuje jako těžké příkoří (může jít o bití, pálení či jiné tělesné poškození, ale i psychické a sexuální násilí, vydírání nebo zneužívání, vyhrožování, nucení k ponižujícím úsluhám nebo jiným činnostem, kterou týranou osobou neúměrně fyzicky nebo psychicky zatěžují). Trvalost pachatelova jednání je nutno posuzovat v závislosti na intenzitě zlého nakládání. Nevyžaduje se, aby šlo o jednání soustavné nebo delší dobu trvající stejně jako vznik následků na zdraví.

V praxi se nejčastěji vyskytuje týrání fyzické, spojené prakticky vždy s týráním psychickým, přinejmenším ve smyslu obav z dalšího týrání. Není však vyloučeno ani týrání pouze psychické – zavírání do temné místnosti, deptání dítěte výhrůžkami, nadávkami, vzbuzováním strachu, výsměchem apod.

Skutková podstata podle § 199 trestního zákoníku není zařazena ve výčtu trestných činů podle § 163 trestního řádu, tzn. k zahájení trestního stíhání podle § 199 není třeba souhlasu poškozené oběti.

Týrání svěřené osoby § 198 tr.z.

Kdo týrá osobu, která je v jeho péči nebo výchově, může být potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let. Toto stanovení trestního zákoníku chrání osoby, které vzhledem ke svému věku nebo z jiných důvodů jsou v péči nebo výchově jiných osob. Poškozeným může být nejen dítě, ale i osoba zletilá, která pro stáří, nemoc, invaliditu, mentální retardaci apod. je odkázána na péči jiných osob. Za týrání je stejně jako u předchozí skutkové podstaty podřazeno jakékoli zlé nakládání se svěřenou osobou, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti, krutosti, bezcitnosti, bezohlednosti, bolestivosti, a určitou trvalostí, které tato osoba pociťuje jako těžké příkoří. Pachatelem může být jen ten kdo

vykonává ve vztahu k týrané osobě péči nebo výchovu (tedy nejen rodiče, ale i příbuzní, učitelé, vychovatelé, ošetřovatelky, trenéři, přátelé, známí rodičů, kterým je poškozený svěřen jen na určitou dobu).

Ublížení na zdraví § 146 tr.z.

Kdo jinému úmyslně ublíží na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců tři léta v případě kvalifikované skutkové podstaty bude pachatel potrestán trestem odnětím svobody na jeden rok až pět let, spáchá-li čin mimo jiné na dítěti mladším patnácti let, na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem těžkou újmu na zdraví a odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem smrt.

Za „ubližení na zdraví“ můžeme pokládat takový stav – onemocnění, poranění – který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje výkon obvyklé činnosti nebo má jiný vliv na obvyklý způsob života poškozeného a který zpravidla vyžaduje lékařské ošetření, i když nezanechává trvalé následky. Jedním v praxi hojně rozšířených kritérií při posuzování pojmu „ubližení na zdraví“ je pracovní neschopnost, tedy stav, kdy postižený je dočasně vyřazen z pracovního procesu. (Soudní a policejní praxe vychází z toho, že znesnadnění obvyklého způsobu života postiženého, popř. pracovní neschopnost by mělo trvat nejméně sedm dní a obvykle se vypracuje znalecký posudek).

Ublížení na zdraví § 145 tr.z. (tzv. těžká újma)

Kdo jinému úmyslně způsobí těžkou újmu na zdraví, může být potrestán odnětím svobody na tři léta až deset let. Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin mimo jiné na dvou nebo více osobách nebo na dítěti mladším patnácti let. Odnětím svobody na osm až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem smrt. Příprava je trestná.

Těžkou újmu na zdraví se rozumí jen vážná porucha zdraví nebo vážné onemocnění, kdy za těchto podmínek je těžkou újmu na zdraví zmrzačení, ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti, ochromení údu, ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí, poškození důležitého orgánu, zohyzdění, vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, mučivé útrapy, delší dobu trvající porucha zdraví-obvykle déle jak 6týdnů. (K otázce těžké újmy se vyjadřuje soudní znalec z oboru zdravotnictví, odvětví soudní lékařství.)

Nebezpečné vyhrožování § 353 tr.z.

Kdo jinému vyhrožuje usmrcením, těžkou újmu na zdraví nebo jinou těžkou újmu takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti. Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený mimo jiné vůči dítěti nebo těhotné ženě, nebo se zbrání.

Vyhrožování musí být způsobilé vzbudit důvodnou obavu. Tou se rozumí vyšší stupeň tísnivého pocitu ze zla, kterým je vyhrožováno. Důvodná obava však nemusí vzniknout, avšak její vznik musí být reálný, proto je třeba pečlivě hodnotit povahu a závažnost vyhrožování, neboť je třeba odlišit nebezpečné

vyhrožování od projevů, při kterých bylo použito silných slov, ale ve skutečnosti o nic závažnějšího nešlo. Zda je vyhrožování způsobilé v jiném vzbudit důvodnou obavu, je třeba posuzovat se zřetelem ke všem konkrétním okolnostem případu, zejména k povaze výhrůžky, k fyzickým a charakterovým vlastnostem pachatele ve srovnání s fyzickými a povahovými vlastnostmi poškozeného, k jejich vzájemnému vztahu. Závěr, zda jde o vyhrůžky způsobilé vzbudit důvodnou obavu z jejich uskutečnění, je nutno posuzovat vždy na základě komplexního posouzení situace.

Jinou těžkou újmou může být např. i vyhrožování způsobením škody velkého rozsahu nebo na věci vysoké umělecké hodnoty, ke které má navíc poškozený citový vztah anebo vyhrožování usmrcením nebo těžkou újmou na zdraví i osobě poškozenému blízké apod. Důvodnou obavou se rozumí vyšší stupeň tísnivého pocitu ze zla, kterým je vyhrožováno. Pokud je vyhrožování doprovázeno chováním, které ilustruje odhodlání pachatele vyhrůžku splnit (např. vyhrůžka usmrcením nebo způsobením těžké újmy na zdraví doprovázená šermováním nožem či pozvednutím jiné zbraně), lze dovodit, že je způsobilé vzbudit důvodnou obavu. Není třeba, aby ten, jemuž je vyhrožováno, byl přítomen. Stačí, když je vyhrůžka adresována poškozenému takovým způsobem, že pachatel si je vědom toho, že se poškozený o ní dozví (např. prostřednictvím další osoby, telefonicky, dopisem apod.). Záleží na konkrétních okolnostech, jak subjektivně pociťuje újmu ten, jemuž je vyhrožováno.

Nebezpečné pronásledování § 354 tr.z.

Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že

- a) vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmou jemu nebo jeho osobám blízkým,
- b) vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,
- c) vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,
- d) omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo
- e) zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu,

a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti. Odnětím svobody na šest měsíců až tři roky bude pachatel potrestán, spáchá-li čin vůči dítěti nebo těhotné ženě či se zbrání.

Za takové jednání lze považovat opětovné, systematické, dlouhodobé obtěžování nevyžádanými esemeskami, e-maily, zprávami po sociálních sítích, po Skype, různé druhy chatu, telefonáty, nechtěnými pozornostmi jakoby nahodilými setkáními u školy, před domovem atd., případně opakované cílené sledování osoby. Obsah těchto zpráv může být příjemný až veselý, ale též urážející, zastrašující, to vše je tzv. stalking. Nestačí ovšem jednorázové či nahodilé jednání pachatele, které by jinak znaky trestného činu stalkingu naplňovalo. Judikatura stanovila, že aby se jednalo o trestný čin stalkingu, musí nežádoucí chování trvat nejméně jeden měsíc. Pokud pachatel oběť pronásleduje častým dopisováním, telefonováním či psáním SMS, může se jednat o stalking. Stalking přináší závažné

psychické důsledky pro oběť spočívající např. v obavách o život, v depresích, nespavosti, úzkostných stavech, kdy tyto stavy mohou vést až k sebevražedným myšlenkám oběti.

Omezování osobní svobody § 171 tr.z.

Kdo jinému bez oprávnění brání užívat osobní svobody, může být potrestán odnětím svobody na dvě léta. Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán mimo jiné způsobí-li takovým činem fyzické nebo psychické útrapy či způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví. Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem smrt.

Bránění v užívání osobní svobody je zásah, jímž se znemožňuje nebo omezuje volný pohyb člověka a zároveň se mu zabraňuje o svém pohybu svobodně rozhodovat. K bránění užívat osobní svobody musí dojít bez oprávnění. (Může jít o omezování na krátkou dobu, které je nesnadno překonatelné.)

Zbavení osobní svobody § 170 tr.z.

Kdo jiného bez oprávnění uvězní nebo jiným způsobem zbaví osobní svobody, může být potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let. Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li takovým činem fyzické nebo psychické útrapy, způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví. Odnětím svobody na osm až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

Zbavení osobní svobody znamená trvalé nebo alespoň dlouho trvající omezení osobní svobody, kterým se rozumí uvěznění, kdy osvobození je při něm velmi ztíženo a je zvláště obtížné.

Vydírání § 175 tr.z.

Kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl, může být potrestán odnětím svobody šest měsíců až čtyři léta. Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li takový čin mimo jiné se zbraní, na těhotné ženě. Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví. Odnětím svobody na osm až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem smrt. I zde je příprava trestná.

Pohrůzkou násilí se rozumí jak pohrůžka bezprostředního násilí, tak i pohrůžka násilí, které má být vykonáno nikoliv ihned, ale teprve v bližší nebo vzdálenější budoucnosti. Pohrůžka jiné těžké újmy může spočívat v hrozbě způsobení majetkové újmy, vážné újmy na cti a dobré pověsti, směřovat k rozvratu manželství nebo rodinného života apod.

Útisk § 177 tr.z.

Kdo jiného nutí, zneužívaje jeho tísně nebo závislosti, aby něco konal, opominul nebo trpěl, může být potrestán odnětím svobody až na jeden rok. Až na pět let lze odsoudit pachatele za způsobení škody velkého rozsahu. Pachatel zde neužívá násilí nebo pohrůžky násilí nebo pohrůžky jiné újmy, ale omezuje se na zneužití něčí tísně nebo závislosti (jde o méně intenzivní zásah do svobodného

rozhodování, než je tomu u vydírání). Tíseň je stav, byť přechodný, vyvolaný nepříznivými okolnostmi, které vedou k omezení volnosti v rozhodování. Nepříznivé poměry se mohou týkat osobních, rodinných, majetkových či jiných poměrů, pro něž se utiskovaná osoba ocitá v těžkostech a nesnázích. Závislost je stav, v němž se osoba nemůže svobodně rozhodovat vzhledem k tomu, že je v určitém směru odkázána na pachatele.

Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci § 352

Kdo skupině obyvatelů vyhrožuje usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok. Kdo užije násilí proti skupině obyvatelů nebo jednotlivci nebo jim vyhrožuje usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta. Stejně bude potrestán, kdo spáchá čin tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.

Vražda § 140 tr.z.

Kdo jiného úmyslně usmrtí bude potrestán odnětím svobody na deset až 18let. Kdo jiného úmyslně usmrtí s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až dvacet let. Odnětím svobody na patnáct až dvacet let nebo výjimečným trestem na doživotí bude pachatel potrestán, spáchá-li čin na dvou nebo více osobách, či na těhotné ženě nebo na dítěti mladším patnácti let, nebo zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem, nebo v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch nebo ve snaze zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin nebo z jině zavrženíhodné pohnutky. I zde je příprava je trestná. V praxi půjde také o případy pokusu vraždy.

Zabití § 141 tr.z.

Kdo jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného, bude potrestán trestem odnětí svobody na tři léta až deset let. Odnětím svobody na pět až patnáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin na dvou nebo více osobách, nebo na těhotné ženě, nebo na dítěti mladším patnácti let.

Z judikatury plyne, že pro kvalifikaci konkrétního skutku jako trestného činu zabití je třeba zcela nepochybně příčinné souvislosti mezi spácháním trestného činu a privilegujícími okolnostmi. Tedy strachem, úlekem, zmatkem, jiným omluvitelným hnutím mysli anebo předchozím zavrženíhodným jednáním poškozeného. Tyto privilegující okolnosti musí být současně mimořádně závažné. Co se týče konkrétně okolnosti zavrženíhodného jednání poškozeného, zde je nutné vyprovokovat pachatele ke spáchání trestného činu způsobem, který je v příkrém rozporu s morálkou, kdy tato provokace musí být odpovídající k hodnotě představující lidský život.

Znásilnění § 185 tr.z.

Kdo jiného násilím nebo pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců

až pět let. Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin

a) souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží,

b) na dítěti, nebo

c) se zbraní.

Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin mimo jiné na dítěti mladším patnácti let nebo způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví. Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem smrt. I příprava je trestná.

Nezáleží na věku osoby ani na pohlaví a vztahu k pachateli (v tomto smyslu může být obětí i malé dítě i manželku). Za násilí se považuje použití fyzické síly ze strany pachatele za účelem překonání nebo zamezení vážně míněného odporu oběti a dosažení pohlavního styku proti její vůli. Pohrůžka bezprostředního násilí je taková pohrůžka, z níž by bylo patrné, že násilí bude použito okamžitě, nepodrobí-li se napadená vůli útočníka.

Sexuální nátlak § 186 tr.z.

Kdo jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, nebo kdo k takovému chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo zákazem činnosti. Stejně bude potrestán pachatel, který přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu. Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin na dítěti, nebo nejméně se dvěma osobami.

Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin se zbraní. Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin na dítěti mladším patnácti let, nebo způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

Odnětím svobody na deset až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem smrt.

Příprava je rovněž trestná.

Pohlavní zneužití § 187 tr.z.

Kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let. Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin na dítěti mladším patnácti let svěřeném jeho doзору, zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu. Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem těžkou újmu na zdraví. Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem smrt. Příprava je trestná.

Není rozhodující, z čí strany vzešla k pohlavnímu zneužívání iniciativa, zda zneužitá osoba dala k pohlavnímu styku souhlas či nikoliv. Za jiný způsob pohlavního zneužití jsou považovány intenzivnější zásahy do pohlavní sféry poškozených (např. ohmatávání prsou nebo pohlavních orgánů, líbání na tato

místa apod.), které směřují k sexuálnímu vzrušení pachatele. Pohlavního zneužívání jiným způsobem, než souloží se může dopustit i osoba stejného pohlaví jako poškozený.

Soulož mezi příbuznými § 188 tr.z.

Kdo vykoná soulož s příbuzným v pokolení přímém nebo se sourozencem, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

Vykázání pachatele domácího násilí

Podle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, v platném znění lze pachatele domácího násilí tzv. vykázat ze společně obývaného bytu či domu, jakož i z jeho bezprostředního okolí, a to na dobu 10 dnů na základě rozhodnutí policie, která na místě bude zasahovat. Tuto dobu nelze zkrátit ani se souhlasem ohrožené osoby.

Posouzení zjištěných skutečností pro nařízení vykázání je výhradně věcí zasahující hlídky policie a hodnotí se zejména předcházející útoky a dle aktuálního útoku lze důvodně předpokládat, že se osoba pachatele dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví anebo svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti. **Policista je oprávněn pachatele vykázat i v její nepřítomnosti, pokud např. před příjezdem hlídky policie z bytu utekl.**

Rozhodnutí o vykázání se vydává bez projednání věci a z úřední povinnosti, přičemž souhlas ohrožené osoby se nevyžaduje. Do 24 hodin od vstupu policisty do společného obydlí zasílá policista kopii úředního záznamu o vykázání příslušnému intervenčnímu centru a soudu, který je příslušný k rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření podle občanského soudního řádu a pokud ve společném obydlí žije nezletilé dítě, zašle kopii úředního záznamu o vykázání v této lhůtě i příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

Předběžným opatřením, které vydá následně soud, je možné požádat o prodloužení této doby, a to doručením návrhu na vydání předběžného opatření v občanskoprávním řízení. Pokud je takový návrh k soudu doručen během doby trvání vykázání (tj. v průběhu vykázání), pak se doba vykázání prodlužuje až do pravomocného rozhodnutí soudu o tomto návrhu (např. pokud je podáno odvolání). Místně příslušným k podání návrhu je obecný soud pachatele.

Navrhovatelem v případě podání návrhu nemusí být pouze osoba, proti které násilí směřuje. Chce – li návrh podat nezletilé dítě, musí být návrh podán zákonným zástupcem, orgánem sociálně-právní ochrany dětí nebo advokátem na základě plné moci, pokud má nezletilý pro udělení plné moci přiměřenou rozumovou a volní vyspělost, avšak nezletilý starší 16ti let již má pro předběžné řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí zákonem přiznanou plnou procesní způsobilost.

Soud je v případě podání návrhu povinen rozhodnout o takovém návrhu do 48 hodin, a to bez nařízení jednání, toto rozhodnutí je vykonatelné již okamžikem svého vydání bez ohledu na právní moc tohoto usnesení. Pokud je podáno odvolání, věc se předá odvolacímu soudu do 15dnů od podání odvolání a tento soud rozhodne do 7dnů od předání věci.

PREVENCE NÁSILÍ A PRÁCE SE TŘÍDOU KAPITOLA 9

Pro studenty, kteří se potýkají s násilím ve vztahu, mohou zažívat násilí ve vlastní rodině, může být třída jediným bezpečným místem. Učitelé proto mohou a měli by podpořit prostředí ve škole, kde se nebude tolerovat násilí v jakékoli podobě, prevence násilí by měla být součástí vyučování.

Prevence násilí je nejlepší ochranou před násilím. A zde je nezastupitelné místo školy, která se může zaměřit na preventivní a vzdělávací programy. Školy mohou v rámci primární prevence domácí násilí zařadit do svých rámcových vzdělávacích programů, aby se změnil pohled na domácí násilí obecně, narušily se přetrvávající stereotypy vzorů chování pro muže a ženy, vytvořilo se prostředí netolerující násilí. V rámci sekundární prevence mohou školy nabízet proškolení svým zaměstnancům tak, aby byli schopni násilí rozpoznat a intervenovat ve prospěch žáka.

Prevence násilí u teenagerů:

- Prevence by se měla zaměřit na to, jak vypadají zdravé vztahy a nezdravé, hranice ve vztahu, co už je kontrola, slídění, násilí, jaké jsou varovné signály začínajícího násilí ve vztahu, znaky a taktiky násilných partnerů, kde mohou hledat pomoc.
- Vhodné by bylo i zařazení této problematiky do učiva o tom, jak nepříjemné je domácí násilí a jak je možné se proti němu bránit. Vhodné jsou například i kurzy sebeobran pro dívky. Chlapci by například měli mít zažitě, že je dobré být silný, ale to ještě neznamená, že někomu mohou ubližovat, být násilný.
- Učitelé by měli být proškoleni, aby dokázali studentku či studenta vyslechnout, poskytnout mu informace a odkázat je na další péči a specifickou pomoc.

Primární prevence:

- V rámci primární prevence před násilím zařazovat tematické bloky do učiva: bezpečnost, domácí násilí, násilí, šikana do různých vyučovacích předmětů (například zpracovat téma Domácí násilí či Násilí ve vztahu jako eseje, vyhledat například informace na téma, jak pomoci oběti násilí na internetu - jako zdroj můžete použít preventivně zaměřený web www.stopnasili.cz, kde jsou sekce pro děti, teenagery i dospělé).
- Možnost využití nejen vlastních poznatků, ale i besed a akcí, např. s organizacemi pomáhajícími obětem domácího násilí (www.rosacentrum.cz, www.stopnasili.cz), s městskou policií (www.mppraha.cz), pro žáky a studenty, besed pro rodiče, charitativních a osvětových akcí pořádaných školou pro děti, rodiče i veřejnost.
- Součástí primární prevence je i neakceptace jakéhokoli násilí ve škole.

Třídní strategie pro prostředí netolerující násilí:

- Třída musí být emocionálně bezpečné místo.
- Podpora kooperace místo soupeření.
- Akceptace alternativních možností pro děti jak dokončit práci, místo jediné „správné“ odpovědi.
- Zaměřte se na pravidla bezpečnosti ve třídě.
- Odmítněte hrozby a strach jako metody disciplíny.
- Modelování nenásilného prosociálního chování.
- Modelování asertivního chování, poukázání na nenásilnou formu komunikace (v protikladu k agresivnímu chování).

Zaměřte se na potřeby oběti, když dojde k agresivní události, a pomoc oběti předcházet situacím, kdy se z ní stává oběť.

Sekundární prevence

V případě přímé pomoci obětem násilí - jak dětem, tak dospělým - je vhodné:

- Mít vytvořenou síť spolupracujících profesionálů v místě tak (neziskové organizace pomáhající obětem násilí, městská policie, zdravotníci, OSPOD), aby případná pomoc byla rychlá a účinná a oběť nebyla ohrožena neprofesionálním přístupem.
- Mít na dostupném místě ve škole kontakty na první pomoc v případě násilí (viz Kam pro pomoc).

PRAKTICKÁ ČÁST

ÚVOD

Násilí je třeba zastavit. Násilí je ale nutné i předcházet. Kromě rodičů, kteří předávají svým dětem modely chování, může hodně udělat i škola, pokud do svých programů zařadí téma násilí ve vztazích.

Se studenty je třeba hovořit o genderových stereotypch ve společnosti, vztazích, násilí, odpovědnosti, rovnoprávnosti ve vztahu.

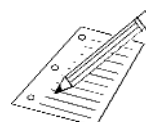
Se studenty můžete pracovat nad následujícími tématy a stránky a jejich části jim k práci vytisknout.

- kolo moci/ násilí/ rovnost
- cyklus násilí
- formy násilí
- práva na schůzce
- rozpoznání varovných signálů
- kontaktní informace

K práci se studenty je možné vytisknout celé listy nebo části textu (označeno symbolem kopírování),

nechávat je přemýšlet nad tématy (symbol úkol)

nebo jim dávat praktické úkoly. Například můžete studentům rozstříhat tabulky a poté je nechat zpět složit - hledat správné řešení (označeno symbolem nůžek).

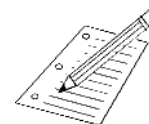

Po seznámení s tématem a diskusí nad příběhy by studenti měli:

- vědět, že násilí často začíná jako emoční, psychické, verbální násilí a eskaluje do sexuálního a fyzického
- vědět, že nezdravé vztahy jsou ty, kde jedna osoba je podřízena zájmu druhé
- vědět, že nikdo není oprávněn zranit druhého (emočně, fyzicky, sexuálně) jen proto, že má vztek
- rozumět svým právům a odpovědnosti ve vztazích
- být schopni identifikovat varovné signály násilí ve vztahu
- znát svá práva a nedovolit nikomu nechat se zraňovat
- vědět, že násilí je chování, které si volím, nemám a nemusím se tak chovat
- vědět, kde mohou hledat pomoc

Jsou to právě genderové stereotypy ve společnosti, které ovlivňují naše chování a vnímání situací. Nežřídko podporují i řadu mýtů, které následně zamezují účinné pomoci obětem násilí, viktimizují oběti a omlouvají pachatele násilí.

Zeptejte se studentů, co si představují, když se řekne: „Chovej se jako pravý muž...“, „Chovej se jako dáma...“

Brainstorming: Věnujte se tématu stereotypů, zejména pokud jde o vžité představy o mužích a ženách – co znamená být žena a muž.

- Studentům na tabuli nadepište **ŽENY** a **MUŽI** a doplňte pár stereotypů o jejich roli v domácnosti, společnosti, vztahu:

ŽENY...	MUŽI ...
...patří do kuchyně	...mají o všem rozhodovat
...mají se starat o děti	...musí být tvrdí, aby si udrželi holku
...nedokážou ani zaparkovat auto	...musí být silní a mít peníze
...peníze jim nepatří do ruky, jinak vše utratí, je třeba je kontrolovat	...mají moc nad ženami, musí být dominantní
...nedá se jim věřit	...mají právo ženu kontrolovat
...mají skryt své trápení doma a za každou cenu udržet rodinu	...jsou předurčení k tomu, aby byli v sexu dominantní
...nemají se plést do takových věcí, jako je řízení firmy, IT, programování	...ztratí respekt partnerky, pokud budou pozorní
	...když se chovají s citem, jsou to slaboši

Studenti mohou doplňovat další stereotypy, které slyšeli, vidí v televizi, časopisech. Zda se s nimi srovnávají a chtějí vypadat jako oni. Diskutujte s nimi nad reklamou na billboardech, v časopisech, které často ženu zobrazují pouze jako objekt, zda tato zobrazení podle nich nepodporují násilí. Diskutujte s nimi o tom, zda genderové stereotypy mají vliv na chování kluků k holkám a holek ke klukům.

Diskutujte nad výroky, které se často objevují, zda jsou pravdivé:

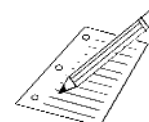
- Holky mají rády kluky, kteří jsou agresivní a mají všechno pod kontrolou.
- Když holky řeknou ne, myslí ano.
- Jestli se holka provokativně obléká, říká si tím o sex.
- Kluci se nestanou obětí násilí ve vztahu.
- Většinu sexuálních útoků mají na svědomí cizí neznámí lidé.
- Když kluk na rande platí, má nárok na sex.
- Jestli jde holka sama do bytu kluka, očekává, že dojde na sex.
- Kluci mají mít peníze pod kontrolou.
- Partner může kontrolovat druhého, když ho chce ochraňovat.

Partnerské násilí je velmi vážný problém ve společnosti. Má vážný dopad na psychické i fyzické zdraví, má vážné ekonomické i sociální dopady na děti, ženy, rodiny na celém světě. Podle mezinárodních studií jedna čtvrtina až jedna polovina žen na světě má zkušenost s násilím ze strany partnera a 40 až 70 procent ženských obětí vražd je zabito svými intimními partnery. U domácího násilí v dospělé populaci jsou oběťmi násilí z 95 procent ženy.

Definice domácího násilí

Brainstorming: sedněte si se studenty a nechejte je přemýšlet o tom:

- Co znamená fráze domácí násilí?
- Jaké činy lze kvalifikovat jako domácí násilí?

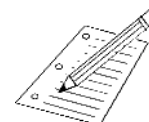
Studenti zapisují na flipchart či tabuli všechny své myšlenky k tématu bez jakéhokoli komentáře 5-7 minut. Po diskusi o tématu nechte náměty napsány. Shrňte diskusi a definujte násilí:

„Domácím násilím je obecně rozuměno takové chování, které u jednoho z partnerů způsobuje strach z druhého. Skrze užití moci, kterou tento strach poskytuje, kontroluje násilný partner chování druhého. Domácí násilí může nabývat formy fyzického, sexuálního a psychického násilí, donucené sociální izolace a ekonomické deprivace.“ Pojmem domácí násilí označujeme fyzické, sexuální, psychické a ekonomické násilí, ke kterému dochází mezi blízkými osobami. Objevuje se mezi lidmi všech úrovní sociálního postavení, nezávisle na vzdělání, ekonomické situaci, rase či příslušnosti k etnickým skupinám.

Formy domácího násilí

- **psychické násilí:** nadávky, bezdůvodné obviňování, pokořující poznámky, ponižování, zesměšňování, odepírání spánku, jídla, vyhrožování sebevraždou, sociální izolace – zákaz návštěv příbuzných, sledování telefonátů, nečekané kontroly, sledování
- **fyzické násilí** – facky, rány pěstí, kopance, škrcení, smýkání, tahání za vlasy, ohrožování zbraní
- **ekonomické násilí:** vytváření ekonomické závislosti na partnerovi, např. omezení přístupu k penězům, přidělování peněz po malých částkách a jejich přesné vyúčtování, nucení posílat peníze na konto partnera, zákaz pracovat
- **sexuální násilí:** nucení k sexu násilím nebo výhrůžkami, nucení k nepříjemným sexuálním praktikám, znásilnění

Násilí se opakuje a má vzrůstající tendenci. (K vysvětlení studentům rozdejte obrázek: cyklus násilí.)

TEST

1. Domácí násilí, násilí ve vztahu je:

- hádky partnerů, manželů (či jejich vzájemné napadání)
- takové jednání jednoho z partnerů, které za použití moci a kontroly v druhém vzbuzuje strach. Má podobu fyzickou, psychickou, ekonomickou i sexuální.

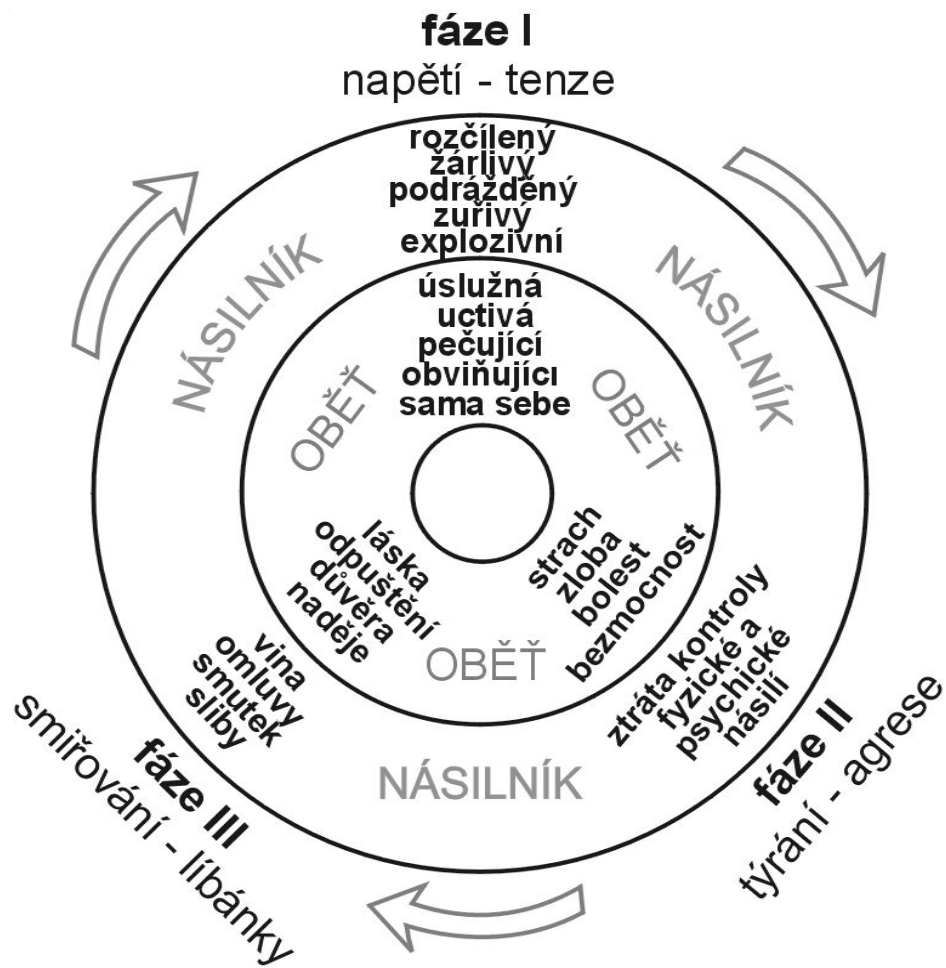
2. Domácí násilí, násilí ve vztahu:

- je soukromou záležitostí, ať si každý zvolí, jak se chová
- nelze tolerovat, je to trestný čin.

**ŘEŠENÍ 1b,
2b**

¹⁶⁾ Minnesota Advocates for Human Rights, Training materials, www.stopvaw.org

CYKLUS NÁSILÍ

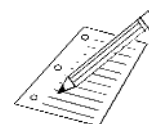

Definice

Násilí ve vztazích teenagerů je užitím fyzického násilí, výhrůžek, emocionálního násilí, obtěžování nebo pronásledování za účelem kontroly chování druhého z partnerů. Násilí ve vztazích teenagerů může zahrnovat zastrašování, udržování ve strachu, pronásledování, izolaci, dominantní chování, obtěžování a zraňující chování, které směřují ke kontrole a manipulaci všech činů partnera, se kterým chodí.

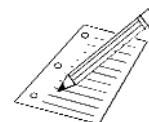
Násilí ve vztahu:

- je záměrné používání zneužívajících taktik užívaných jedním partnerem v intimním vztahu k získání a udržení moci a kontroly nad druhou osobou,
- zasahuje všechny sociální, ekonomické, kulturní vrstvy, rasy, vyznání a typy vztahů,
- se opakuje a časem narůstá, násilí a násilné chování se střídají s periodami slibů, že se partner změní.

Brainstorming: diskutujte se studenty o násilí ve vztazích, násilí na rande.

- **Souhlasí s uvedenou definicí? Co si ještě umí pod pojmem násilí ve vztahu představit?**

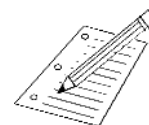

Brainstorming: vytiskněte studentům KOLO MOCI na následující straně a rozdělte je do 8 skupinek:

- **Každá skupinka se bude snažit doplnit svou výseč kruhu o příklady daného druhu násilí. Zároveň se pokusí zformulovat, jak má vypadat nenásilný model v jejich případě.**

Studenti zapisují ve skupinkách své myšlenky k tématu. Pak každá skupinka přečte své příklady k násilnému a nenásilnému způsobu chování.

Pak studentům vytiskněte pro srovnání a diskusi KOLO ROVNOSTI.

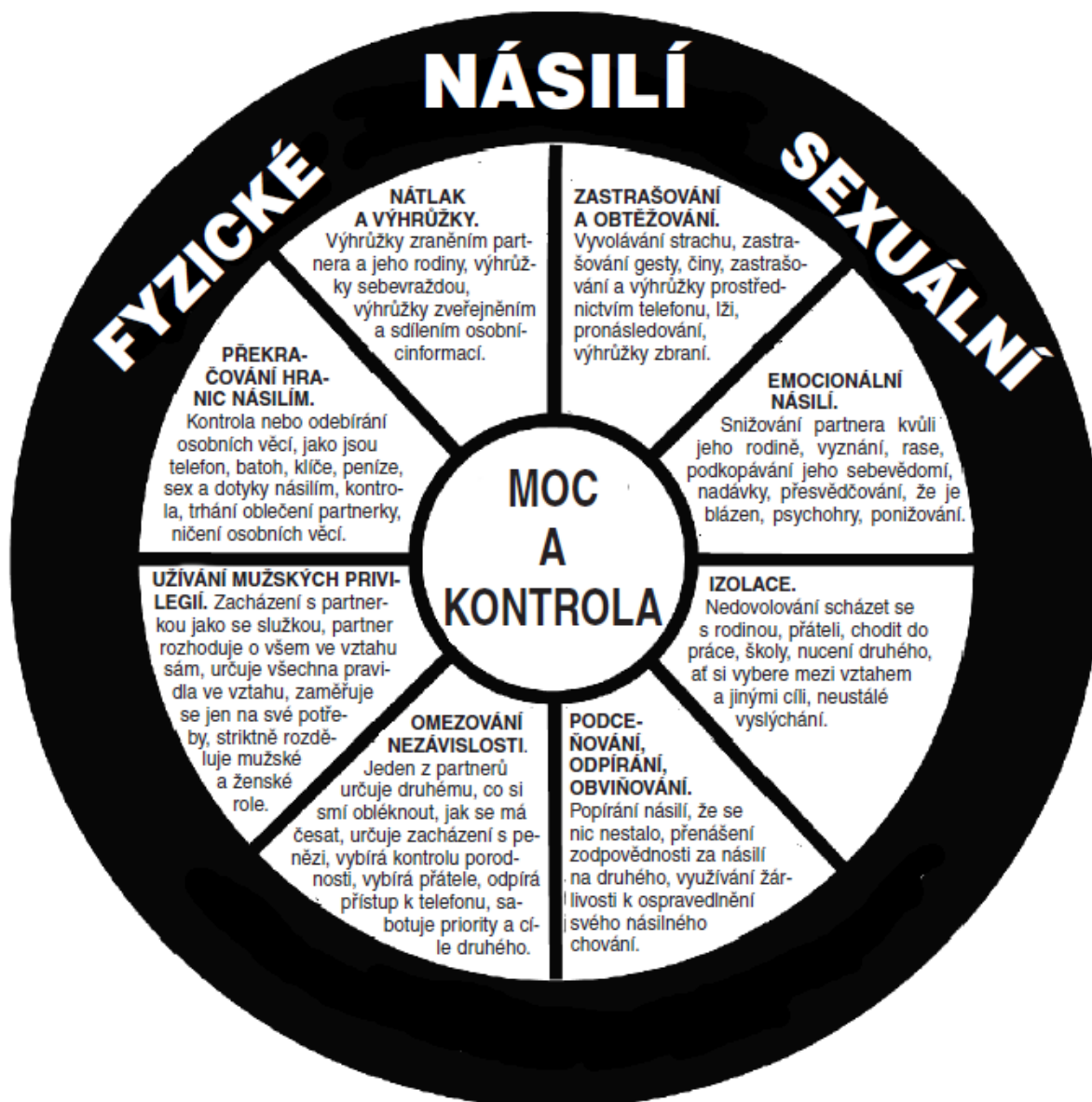

Brainstorming: sedněte si se studenty a nechejte je přemýšlet o tom:

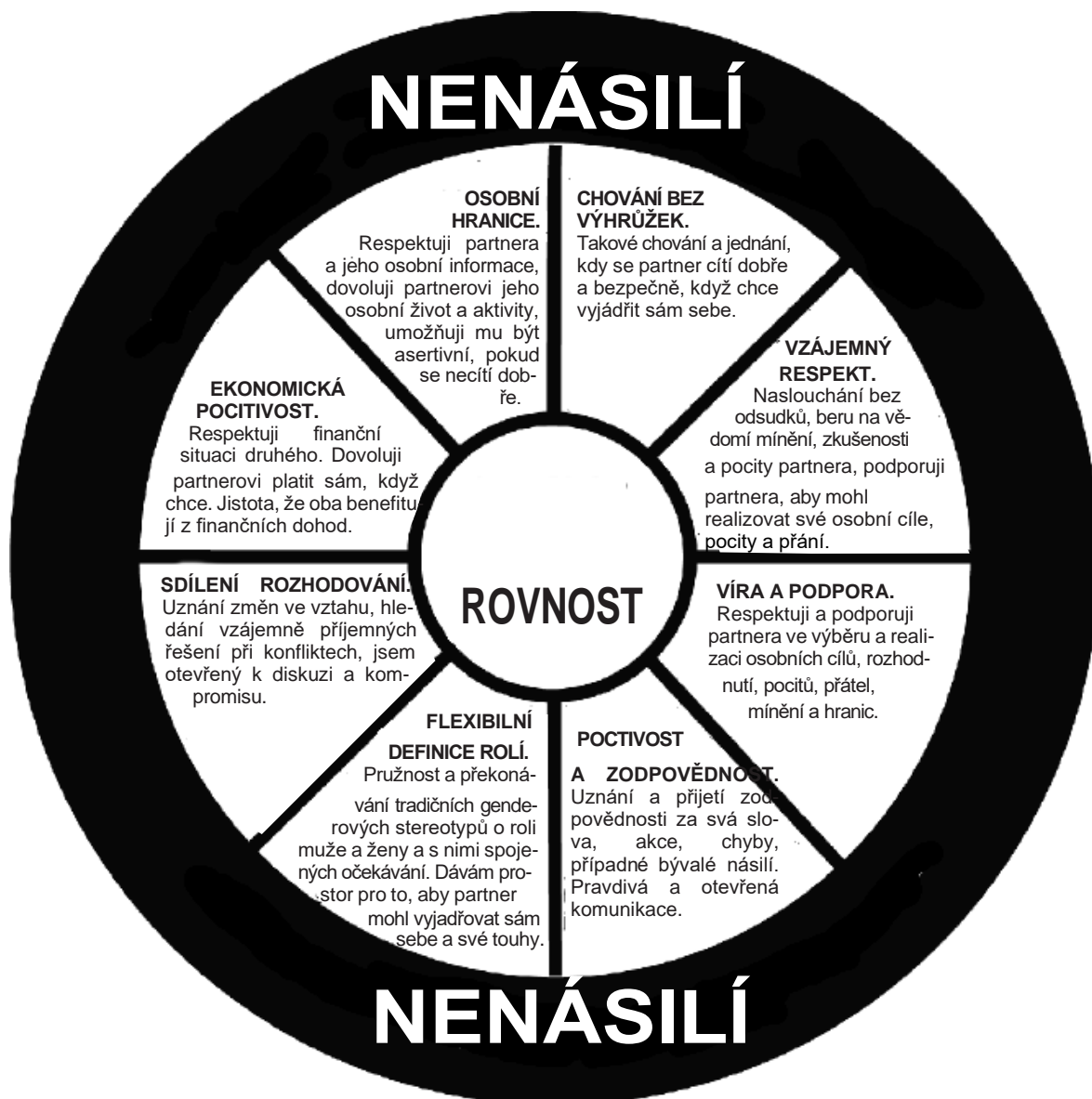
- **Proč dívky/chlapci neopustí násilný vztah?**

Studenti zapisují všechny své myšlenky k tématu bez jakéhokoli komentáře. Po diskusi o tématu nechte náměty napsány. Shrňte diskusi:

Oběti zůstávají v násilných vztazích z mnoha důvodů. Mohou věřit i opakovaně, že násilí je jen dočasné, že s oddaností a láskou mohou partnera změnit, jeho slibům, že už se to nebude opakovat, omlouvají partnera, vinu hledají v sobě. Hlavním faktorem je ale strach z výhrůžek. Dále pak strach z reakce okolí, víra, že je lepší být v násilném vztahu než v žádném vztahu...

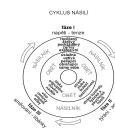

17) Kolo moci a kontroly bylo upraveno v Salt Lake Area Domestic Violence Coalition a je založeno na Kole moci a kontroly vytvořeném v Domestic Abuse Intervention Project, Duluth, Minnesota

18) Kolo rovnosti bylo upraveno v Salt Lake Area Domestic Violence Coalition a je založeno na Kole rovnosti vytvořeném v Domestic Abuse Intervention Project, Duluth, Minnesota

Studenti mohou ke čtyřem daným základním formám násilí zkusit přiřazovat výroky týkající se násilí, které jsou v tabulce rozházené. Až budou mít úkol hotový, můžete jim vytisknout tabulku na následující stránce.

Fyzické	psychické	ekonomické	sexuální
Volá mu padesátkrát denně, posílá mu SMS, kontroluje ho, kde je.	Udeřil s ní o auto.	Dal jí facku, protože přišla pozdě na rande.	Křičel na ni, že je kurva, že ho určitě podvádí, proč má tak krátkou sukni, když si to nepřeje.
Sebral jí klíče od bytu a mobilní telefon.	Řekl jí, ať toho nechá, od teď chce sex a je mu jedno, co chce ona. Vláčel ji k posteli a trhal na ní prádlo. Znásilnil ji.	Chytil ji za vlasy a cloumal s ní po chodbě.	Když jsem chtěla odejít, zamkl mě, musela jsem prosit a slíbit, že bude vše tak, jak si přeje.
Donutil mě mít sex ve třech, i když se mi to přičí.	Jsi nemožná kráva. Beze mě nic nedokážeš.	Vyhrožoval mi, že když se s ním nevyspím, řekne mým rodičům, že dávno nejsem panna.	Jsi tlustá děvka. Nesaháš mi ani po kotníky.
Svázal mě a donutil mě dělat všechno, co viděl v pornu.	Půjčuje si peníze, bere mi je a nevrací mi je.	Vždycky když se mu něco nedaří, řve na mě, že za to můžu já. Za všechno prý můžu.	Zadal na web erotické inzeráty s mým telefonním číslem.
Řekl mi, že jestli s ním nebudu chodit, zkope mi psa.	Vůbec se mnou nemluví, ignoruje mě, dělá, že nejsem, dokud není vše, jak chtěl.	Když jsem řekla, že už toho mám dost, rozejdu se s ním, řekl, že se zabije.	Nesmím volat svým kamarádkám, jsou to prý krávy a mají na mě špatný vliv.
Všude chodí za mnou, kamkoli se hnu.	O víkendu mě zamkl u něj v bytě, sebral mi mobil.	Prohledal mi celý mobil i mail, musela jsem mu říct heslo.	Říká všem ve třídě, že se vyspím s každým.
Posílá mým kamarádkám maily, kde si vymýšlí a pomlouvá mě.	Zkopal mě.	Pořád mě podezírá z nevěry.	Musela jsem doma vzít peníze a koupit mu mobil. Říká, že je to za to, že vydrží s takovou krávou.
Rozbil mi mobil a MP3. Prý za to, jak se debilně chovám.	Vyndal z kapsy nůž a dal mi ho na krk. Takhle mě prý podřízne, jestli mě ještě uvidí bavit se se spolužáky.	Nutí mě vykašlat se na školu. Mám být jen s ním.	Nadává mi, že jsem hloupá, blbá, kráva a nikdo kromě něj by se se mnou ani nebavil.

Formy násilí ve vztazích

FYZICKÉ NÁSILÍ		PSYCHICKÉ NÁSILÍ	
<i>Jakékoli užití síly nebo objektu, které má za následek zranění nebo kontrolu druhého</i>		<i>Užití slov nebo hlasu k ponížení a kontrole</i>	<i>Jakýkoli čin (nebo naopak nereagování) znamenající ponížení (nebo kontrolu)</i>
FYZICKÝ KONTAKT	POUŽITÍ OBJEKTU	VERBÁLNÍ	EMOCIONÁLNÍ
Bití Fackování Plácnutí Rány pěstí Štípání Škracení, dušení Strkání Nadměrné lechtání Hrozba zaťatou pěstí Kopání Třesení Plivání Kopání kolenem Pálení Střílení Přiblížování Honění Vyražení zubů Mlácení hlavou o zeď nebo podlahu Sražení Vynucování sexu Nechtěné sexuální dotyky Nepříjemné sexuální praktiky Incest Stání nebo sezení na někom Trhání vlasů Tahání za vlasy, smýkání Házení o zeď Pronásledování Stání ve dveřích a zamezování v odchodu	Házení věcmi (jídlo, plechovka, telefon) Bití předměty Prohledávání osobních věcí Nebezpečná jízda Prásknutí dveřmi Trhání oblečení Utržení stěračů, propíchání pneumatik Rány pěstí do zdi Shazování věcí ze stolu Kopání do auta nebo dveří Odpojení nebo zničení telefonu Stání u auta a bránění v odjezdu Sebrání klíčů od auta Odebrání osobních věcí, peněz, karet, telefonu	Výhrůžky zabitím a použitím násilí Opakované volání i o půlnoci Neustálé telefonování Křik Urážky, speciálně na veřejnosti Nadávky: kurvo, děvko, pičo, krávo, debile, kreténe, demente Sarkasmus a ponižující vtipy Nadávky Parodování Degradující a ponižující poznámky jako „jsi stupidní“, „jsi odporná“, „nedokážeš vůbec nic pořádně“, „jsi cvok“ Zanechávání vulgárních vzkazů na telefonu Nekomunikování Otáčení slov partnera Lži	Použití osobních informací proti partnerovi Vyvolávání pocitů viny Obviňování, nepřejímání odpovědnosti za své činy, psychohry Vyžadování poslušnosti Ponižování Neustálé výslechy Sprosté řeči a sexuálně ponižující vtipy Posmívání se částem těla Kontrola aktivit partnerky Zárlení Kritizování vzhledu partnerky Izolace od rodiny, přátel Odepírání spánku, noční buzení a výslechy Manipulace prostřednictvím lží Zastrasování Použití alkoholu a drog k manipulaci partnerkou Sexualizace partnerky na veřejnosti Zákaz práce, školy Odpírání přístupu k telefonu Výhrůžky sebevraždou Ignorování pocitů partnerky Poškozování věcí partnerky Určování, jak se druhý má cítit a co si má myslet Obviňování partnerky za násilí

EKONOMICKÉ NÁSILÍ Braní peněz, utrácení vaší hotovosti či z karty bez vašeho vědomí, ničení vašich věcí. Odebírání peněz, ve společné domácnosti přidělování hotovosti, zákaz pracovat.

SEXUÁLNÍ NÁSILÍ Znásilnění, nucení k nechtěným praktikám, nucení k sexu, ponižování během sexu, brutální „sexuální hrátky“.

Násilí ve vztahu nezačíná většinou znenadání surovým brutálním napadením. Má svůj vývoj. Začíná jako psychické násilí, znevažování, ponižování, po delším období může přerůst ve fyzický či sexuální útok. Určité varovné signály, že mohu prožívat násilí, jsou patrné od počátku vztahu, jen je nemusíme vidět nebo je popíráme.

Zeptejte se studentů:

Které z následujících tvrzení může být považováno za znamení násilného vztahu?

Můj přítel mi minulou noc nezavolał.	Přítel mě nazval před svými přáteli děvkou, protože jsem se namalovala.	Můj přítel zapomněl na naše výročí.
--------------------------------------	---	-------------------------------------

Přítel mě nazval před svými přáteli děvkou...

Co lze považovat za násilí ve vztahu?

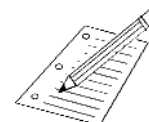
Izolace partnerky od kontaktu s přáteli a rodinou	Nadávký a hanlivá oslovení	Kontrola, co si druhý obléká	vše
---	----------------------------	------------------------------	-----

vše

Brainstorming: sedněte si se studenty a nechejte je přemýšlet o tom:

- **Jak poznám varovné znaky násilí ve vztahu? Jak se projevuje násilný partner? Jak se může chovat, aniž by použil fyzické násilí?**

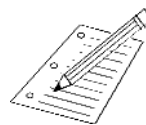
Studenti zapisují všechny své myšlenky k tématu. Po diskusi o tématu nechte náměty napsány. Shrňte diskusi.

Násilní partneři:

- usilují o kontrolu myšlenek, názorů, přání a chování své partnerky, říkají, co si má myslet
- trestají své partnerky za vzdorování kontrole
- minimalizují vážnost svého násilí „Vždyť se tolik nestalo“
- konají impulzivně
- nedůvěřují ostatním
- potřebují kontrolovat lidi a situace
- mají snížené sebevědomí
- vykazují historii násilí v předchozích vztazích
- jsou žárliví, kontrolující, mají majetnické chování
- obviňování ostatních za své problémy a pocity, svalují vinu za vše na druhého
- hrozby násilím, ničení předmětů
- odpor k ženám, nesouhlas se ženami
- snižování násilí, manipulace vinou: „Kdybys mě nevytočila, tak bych ti nic neudělal“
- mění nálady (milý/krutý)
- verbální násilí
- očekává, že budete plnit jeho příkazy
- použití fyzické síly
- krutost ke zvířatům, dětem či starým lidem
- mají tradiční představu o roli muže ve vztahu
- možná měli despotického otce a špatný vztah k matce

Kontrolní seznam - násilí ve vztahu

Pokuste se odpovědět na otázky týkající se vašeho vztahu

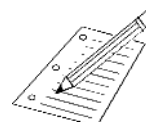
	ANO	ANO OBČAS	NE
1. Přítel používal v minulých vztazích násilí, užívá násilí.			
2. Přítel mě kontroluje, poroučí, nebere nic, co řeknu, vážně a dělá všechna rozhodnutí sám.			
3. Přítel se mě pokouší izolovat od rodiny a přátel – přesvědčuje mě, že rodina a přátelé nejsou dobří, nemají mě rádi, případně rovnou zakazuje.			
4. Přítel rozhoduje o tom, koho vídám, co si oblékám, co dělám.			
5. Přítel na mě tlačí, abychom měli hned sex a vážný vztah.			
6. Cítím, že pokud na sex řeknu ne, budu mít problémy.			
7. Přítel je extrémně žárlivý, majetnický a myslí si, že se jedná o projevy lásky.			
8. Přítel svádí své problémy na jiné lidi, obviňuje mě, že mohu za to, že on zachází s lidmi špatně...			
9. Přítel na mě křičí, napadá mě, manipuluje, rozšiřuje o mně lži, zkouší udělat vše vždy tak, abych cítil/a vinu.			
10. Přítel příliš pije a nebo užívá drogy a pak svádí vinu za své chování na alkohol a drogy.			
11. Přítel mi vyhrožuje fyzickým násilím, má nepředvídatelné změny nálad, výbuchy zlosti.			
12. Přítel hovoří pohrdavě o druhém pohlaví.			
13. Přítel vyhrožuje či vydírá sebevraždou.			
14. Přítel mě oslovuje nadávkami, způsobuje, že se cítím hloupě, nebo říká druhým, že neudělám nic správně, sráží mě a zraňuje.			
15. Přítel mi říká, kam můžu a nemůžu jít a s kým můžu a nesmím mluvit.			
16. Přítel mě sleduje, doprovází mě do školy, k přátelům, poslouchá moje hovory, nechce mi dovolit telefonovat, kontroluje mi mobil, mail.			
17. Obviňuje mě, že mu zahýbám.			
18. Přítel mi často slibuje, že se změní, nebo říká, že už mě nikdy nezraní.			
19. Přítel mi roztrhal šaty, sebral nebo zničil telefon, vzal klíče...			

20. Přítel chce, abych opustila školu a byla jen s ním, stále mě kontroluje po cestě ze školy, zda se na mě nedívají jiní kluci.			
21. Přítel mi říká: „To je tvoje vina...“ nebo: „Ty za to můžeš, že jsem... ti vynadal, uhodil tě...“			
22. Má přísného, despotického otce, který se dopouštěl násilí. Má špatný, nezdravý vztah s matkou.			
23. Když jsme spolu, nemohu být sama sebou, dělám vše podle něj, aby byl klid (poslouchám jeho hudbu, chodíme na filmy, které vybírá on, oblékám si věci, které mi určí a nikdy si raději nevezmu na sebe, co na mně nerad vidí.)			
24. Mám strach nebo obavy, že udělám nebo řeknu „něco špatného“.			
25. Sama měním své chování ze strachu nebo proto, abych se vyhnula střetu.			
26. Bojím se ho.			
27. Cítím se jako vězeň, dohlíží na mě.			
28. Přítel mi říká, že nikdo jiný se mnou nesmí jít nikdy ven, izoluje mě od přátel a rodiny.			
29. Když chci jít s kamarádkou do kina, musím se ho dovolit.			
30. Děláme jen to, co chce on, všechny moje nápady a aktivity jsou označeny za hloupé a nedůležité.			
31. Když se něco přihodí, říká, že je to moje vina.			
32. Vyhrožuje mi, že když ho opustím, něco se mi stane.			
33. Snižuje mě za to, jak vypadám a jak jsem oblečená.			
34. Prohledal mi mobil, notebook, sleduje, s kým si píšu, telefonuji.			
35. Mám strach promluvit i o obyčejných věcech, když má špatnou náladu.			
36. Používá proti mně informace, které jsem mu svěřila.			
37. Jsem nervózní, když vím, že poslouchá moji konverzaci s ostatními ve třídě.			
38. Říká mi, co si mám myslet, jak se mám rozhodnout, co bych měla cítit.			
39. Za vše svaluje vinu na mě. Cítím se manipulovaná.			
40. Nesmím dělat, co chci a kdy chci. O všem rozhoduje přítel.			

Jestliže můžete odpovědět ANO nebo ANO OBČAS na některou z těchto otázek, můžete zažívat násilí ve vztahu. Zamyslete se nad svým vztahem a hledejte další informace a rady o násilí.

Přestože je domácí násilí vnímáno jako vážný celospolečenský problém, ve společnosti stále přetrvává řada mýtů, které znesnadňují pozici oběti a naopak pomáhají násilníkům.

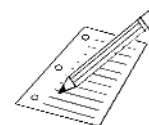
Studenti mají za úkol rozlišit, zda následující tvrzení jsou pravda, nebo lež.

Následující tvrzení jsou pravda, nebo lež?

TVRZENÍ	Ano, je to pravda	Ne, není to pravda
<i>Domácí násilí nezasahuje tolik lidí, je to ojedinělá záležitost.</i>		
<i>K domácímu násilí dochází jen v nižších společenských vrstvách.</i>		
<i>Domácí násilí je jen strčení, plesknutí, facka a žádná velká zranění.</i>		
<i>Ženy své partnery k násilí vyprovokují, mohou tedy za to.</i>		
<i>Za násilí může alkohol a drogy.</i>		
<i>Násilí nemůže být tak hrozné, když od něj neodejde.</i>		
<i>Poznal/a bych násilníka na první pohled.</i>		
<i>Bití je jen momentální ztráta nálady, dostal vztek, nemůže za to.</i>		
<i>Domácí násilí je jen vzájemný konflikt, neshoda, hádka...</i>		

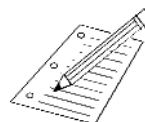
VZTAH S NÁSILÍM A ZDRAVÝ VZTAH

Popište rozdíly v následujících větách. Kdy se hovoří o násilí? Zdůvodněte to.

Můj kluk mi volá.	Můj kluk mi volá padesátkrát denně. Ptá se, kde jsem a co dělám.
Napsala mi mail.	Píše mi několikrát denně. Mám plnou schránku vulgárních vzkazů.
Chodí se mnou. Doprovodil mě ze školy domů.	Chodí všude se mnou: na basket, do klubu, když jdu za kamarádkou.
Vzal ji ven.	Vzal jí mobil a klíče, když s ním nechce jít.
Narazil na fajn holku.	Narazil jí hlavou o zed'.

KARTIČKY S PŘÍBĚHY

Rozdejte studentům kartičky a příběhy.
Studenti mohou poté ve skupinkách přemýšlet
a nad příběhy společně diskutovat.

- Kdo dělá jakou chybu?
- Kdo má za co odpovědnost?
- Komu v podobné situaci mohou důvěřovat?

JAKUB a LINDA se seznámili v klubu, kde byli s přáteli. Lindě se Jakub líbil a myslí si, že je zábavný a milý. Jakub jí koupil colu a pak se spolu bavili a smáli. Doprovodil ji domů a došli až k ní domů. Jakub ji zkusil políbit. Linda uhnula a nepolíbila ho, protože cítila, že je to příliš brzy. Jakub dostal vztek a řekl jí, že si zaslouží polibek, protože jí koupil colu.

Kdo má pravdu? Jakub? Linda?
Jaký je problém v této situaci?
Co může Linda říci Jakubovi, aby poznal její pocity?
Jak se může Jakub vypořádat se svým vztekem k Lindě?

TOMÁŠ měl partu kámošů ze školy. Sportovali spolu, přespávali jeden u druhého a věděli o sobě snad všechno. Někteří z kluků už začali chodit s holkou. Jeden z nich, Honza, má přítelkyni. Je moc hezká. Tomáš si všiml, že Honza svou přítelkyni sráží a mluví na ni sprostě před ostatními kluky. Tomáš je zmatený, protože ačkoli s ní Honza zachází tímto způsobem, ona na něm pořád visí.

Může něco Tomáš udělat?
Je to i jeho věc?
S kým o tom Tomáš může mluvit?
Jestliže se Tomáš cítí na to hovořit s Honzou, co by mu měl říci?
Zradí Tomáš Honzu, jestliže o tom promluví?

KAROLÍNA má ve škole novou mailovou adresu. Zatímco byla nadšená, že si může posílat zprávy s kamarádkami, začal jí jeden kluk z druhé třídy posílat maily. Denně pět i více mailů. Mnoho z nich je dost sprostých a odvážných. Taky si všimla, že ji sleduje všude, kam se hne – do školy, tanečních, na volejbal, do klubu.

Co může Karolína dělat? Má mluvit přímo s tím klukem, který ji sleduje?
S kým si o tom může promluvit?
Má do toho zahrnout rodiče? Policii?

PAVEL má jeden z těch dnů... Nejdřív nezvládl test z matematiky. Pak nepovedený zápas s volejbalovým týmem. Nakonec si zkoušel potvrdit schůzku s Monikou, ale ta mu řekla, že na ni zapomněla a jde na párty s kamarádkami. Pavel dostal vztek a popadl ji za vlasy a kroutil jí je, dokud neřekla, že se omlouvá a ať jí odpustí. Nařídil jí změnit plány a řekl, že nepůjde pryč, dokud jí to on nedovolí. A tak že to bude.

Co může Monika udělat hned? Co může dělat potom?
Komu může říci o incidentu?
Pavel ví, že snadno vybuchne a snadno se uchýlí k násilí. Co s tím může dělat?
Může být Pavel potrestán za to, co udělal, nebo mu to projde?

SCÉNKA

Vyberte dvojici studentů, kteří se předem naučí a sehraji následující scénku

- Marek:** „Takhle ven nepůjdeš. Koukej si jít smejt ten make-up! Rozuměla jsi mi! A ty hadry: koukej se oblíknout normálně. Vypadáš jak štětka!“
- Petra:** „Vždyť se ti to dřív líbilo. Říkal jsi mi to, jak mi to sluší, že jsi si mě hned na první pohled všiml.“
- Marek:** „No, to se ale věci trochu změnily, holčičko. Tenkrát jsme se seznámili. Ted' už jseš moje holka, jasný. Takže se nebudeš vystavovat jako nějaká děvka. Nedovolím, aby se tak na tebe koukali moji kámoši! Jasný!“
- Petra:** „Neříkej mi, jak se mám oblíkat, snad se můžu oblíknout, jak chci...?“
- Marek:** „Já jsem chlap, já rozhoduju, takhle ven, ty krávo, nepůjdeš!“ Marek dal Petře facku, až ji odhodil na dveře. Petra si drží hlavu a brečí.
- Marek:** „Promiň, promiň, takhle jsem to nechtěl, ale kdyby ses tak nezmalovala a neoblíkla, tak by se to vážně nestalo...“

Následná diskuse by se měla týkat hranic ve vztahu: Co si můžeme nechat líbit od partnera a co už ne? Má někdo na takové chování právo? Musím si to nechat líbit? Může se takový kluk změnit? Má právo mě někdo kontrolovat a určovat, co mám dělat ve vztahu, kam smím jít, s kým smím jít? Dá se věřit někomu, kdo mě uhodil? Mám se mu ve všem podřizovat, když spolu chodíme?

DISKUSE O PŘÍBĚHU: TAKTIKY NÁSILNÝCH PARTNERŮ¹⁹⁾

Jak to násilní partneři dělají, že se na nich stane oběť závislá, neuteče? Zpočátku nenápadně.

Zpočátku nevyhrožují. Pozvolna vás izolují.

„Přece nebudeš sloužit noční v nemocnici. To není práce pro tebe, Kamilko. Můžeš pracovat i jinde – v knihovně, ve škole. Budeme mít pro sebe víc času.“

„Přeci nepůjdeme k tvým rodičům na nedělní oběd. Víš, že mě máma nerada vidí. A nechtěl bych zase s tvým tátou vést diskusi o budoucnosti, o mé práci, o politice... Pojd', budeme radši spolu. Půjdeme do kina nebo se půjdeme projet na in-linech kolem řeky.“

„Ta tvoje kamarádka Míša, ta ti, Kamilko, volá vždycky, jen když něco potřebuje. Když ty něco chceš, vždycky se na tebe vykašle. Co má pořád za problémy? Není divná? A o tebe se vlastně ani nezajímá. Nezáleží jí na tobě. A mě taky nemá ráda, to mi vadí. Já tě mám rád. Máš jenom mě...“

¹⁹⁾ Příběh převzat a upraven z publikace To si dovolit nesmíš, ROSA centrum pro ženy, z.s. 2006

Kamila omezí návštěvy kamarádky, nechodí k rodičům. Pak začíná kontrola.

„Kamilo, proč jsi nezvedla telefon v 17.15? Volal jsem ti. To jsi snad byla někde s primářem?“

„Kamilo, k Michale jsi šla odpoledne a odešla jsi v šest hodin. Kde jsi byla ty dvě hodiny, než jsi přišla za mnou?“

„Kamilo, čím je tohle telefonní číslo v tvém mobilu?“

„Kamilo, ty krávo, ukaž spodní kalhotky. Určitě jsi byla s primářem!“

Kamila se sama kontroluje. Následuje izolace, příkazy a omezení.

„Za tou pipinou Michalou nepůjdeš, nebo...“

„V práci dáš, ty nulo, výpověď, nebo...“

Období výhrůžek se střídá s obdobím omluv a slibů.

„Víš, kdybys mě poslechla a nechodila pozdě večer domů, kdyby sis našla jinou práci, já bych se nerozčílil. Vždyť já tě miluju. Prosím tě, odpusť mi to. Mám na světě jen tebe. Nikdo jiný mi nerozumí. Miluju tě.“

Jenže brzy vše začne znovu. Výhrůžky, výslechy, nadávky. Kamila chodí domů se strachem, co bude. Násilí se stupňuje ve všech formách.

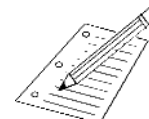
„Tady máš dvě stě korun na dnešní den. Večer mi předložíš všechny účtenky. Do poslední koruny to bude souhlasit. Kupuješ zbytečnosti. A mateřskou necháš, Kamilo, okamžitě posílat na můj účet. Nedokážeš hospodařit. Jsi neschopná.“

„Řekl jsem ti jasně, že až přijdu domů, bude uklizeno.“ /rána pěstí/
„Faktura za telefon je vysoká, nechal jsem si udělat podrobný výpis. Komu jsi to volala?“ /rána pěstí/
„Co tady celý den děláš? Jo, ty jsi zase unavená? Bolí tě hlava. Mateřská dovolená. Celý den se tu flákáš, ty krávo. Jiný ženský zvládaj taky dvojčata. Moje matka všechno zvládala. Ty jsi nemožná, neschopná, blbá.“ /škrcení, mlácení hlavou o skříň/

Kamila nemá komu se svěřit. S rodiči se moc nevidá. Kamarádka už jí také nevolá. Bojí se. Je v pasti. Nemá vlastní peníze. Očekává, kdy přijde další rána.

Vnímání, co je dobré ve vztahu, co je pro nás přijatelné, co považujeme za „normální ve vztahu“, si přenášíme ze svých rodin – máme odpozorováno, jak se chovají naši rodiče.

Zdravý vztah

Brainstorming: sedněte si se studenty a nechejte je přemýšlet o tom:

- **Jak má vypadat zdravý vztah, jak se má chovat jeden k druhému ve vztahu?**

Studenti zapisují všechny své myšlenky k tématu. Po diskusi o tématu nechte náměty napsány. Shrňte diskusi.

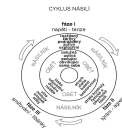
- Vztahy bez násilí stojí na vzájemné důvěře.
- Dobrý vztah vyžaduje toleranci, zodpovědnost i umění naslouchat druhým. Naslouchat znamená snažit se pochopit stanovisko druhého, pochopit, že city jsou stejně důležité pro oba. Zdravé vztahy jsou takové, kde existují vzájemný respekt a otevřená komunikace pocitů. Partneři musí pracovat na svém vztahu, rozvíjet ho, respektují každý individualitu toho druhého a osobní hranice.
- Zdravý vztah je takový, ve kterém nezraňujete druhé emočně, fyzicky, sexuálně.

Zdravý vztah: pravidlem zdravého vztahu je otevřená komunikace, kdy se ani jeden z partnerů nepodílí silou a kontrolou nad rozhodnutími.

Nezdravý vztah: je nerovnováha, kdy jeden partner zkouší uplatňovat kontrolu a moc nad druhým skrze výhrůžky, emoční a fyzické násilí. Pokud se dostane do extrému, součástí nezdravého vztahu mohou být nadávky, napadání, zadržování peněz, hrozby izolací osoby od přátel, rodiny, výhrůžky, násilné činy, pronásledování a fyzické zranění. Některé páry prožívají hádky a spory. Jsou to ale spory čestné, férové a neeskalují mimo kontrolu.

Následující tabulku můžete vytisknout, rozstříhat a nechat studentům složit.

Zdravý a nezdravý vztah

Partner ve zdravém vztahu	Partner ve vztahu, kde je přítomno násilí
jeden respektuje druhého a nekontroluje ho	kontrolují druhého, sledují ho
diskutují a necítí se ohroženi, když má partner jiné mínění	říkají druhému, co si má myslet, cítit, jak se má oblékat, jakou hudbu má poslouchat
oba jsou schopni dělat rozhodnutí o svých aktivitách, své budoucnosti a rodině	rozhoduje o tom, kdy budou mít děti
každý vyjadřuje své myšlenky ve vztahu	všechna rozhodnutí dělá sám
odmítají dělat věci, které se jim nelíbí	omlouvá druhého, že za to nemůže, že už mu podruhé neublíží
očekávají rovnocenné vztahy, kde oba berou a dávají	jen jeden vždy rozhoduje a vyžaduje, aby bylo vše, jak chce on
očekávají, že jakékoli sexuální chování je na dohodě	nutí druhého do sexu, k praktikám, které se mu nelíbí
vědí, že jakékoli násilí je neakceptovatelné	dopouští se fyzického násilí, pak se omlouvají, že se to nestane, znovu se dopustí násilí
oba dělají ústupky a uvědomují si, že neztrácejí sílu ani postavení, jestliže jejich názor není následován	trvají pomocí kontroly i trestů na tom, aby partner dělal to, co chtějí
neuchylují se k hrozbám, napadání a násilí, když chtějí dosáhnout svého	vyhrožují zabitím, násilím, sebevraždou, pokud nebude po jejich
vědí, že NE znamená ne a nenutí k sexu násilím	nutí druhého k sexu i násilím
umí čelit pocitům jako vztek a frustrace bez toho, že by si je vybili na tom druhém	pokud mají vztek, sebemenší záminka stačí k „výbuchu“ násilí, za své násilí obviňují partnera/ku

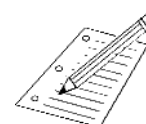
Mám právo:

- požádat o schůzku
- odmítnout schůzku
- navrhnout aktivity
- odmítnout aktivity, které se mi nelíbí
- mám své vlastní pocity a jsem schopna je vyjádřit
- říci „myslím, že můj přítel je špatný a jeho akce jsou nevhodné“
- říci někomu „nepřerušuj mě“
- mít své hranice a respektovat hodnoty
- říci svému partnerovi, když cítím náklonnost
- odmítnout náklonnost
- být slyšen
- odmítnout sex kdykoli z jakéhokoli důvodu
- mít své přátele a svůj prostor, i když mám partnera
- aby se mnou bylo jednáno vždy s respektem a jako rovný s rovným
- na své vlastní tělo, myšlenky, zkušenosti a vlastnictví
- vybírat si své přátele
- nebýt týrán – fyzicky, emocionálně i sexuálně
- opustit vztah
- říci NE, nesouhlasit

Mám odpovědnost za:

- určuji své hranice a hodnoty
- respektuji hranice ostatních
- komunikuji jasně a poctivě
- nenarušuji hranice ostatních
- požádám o pomoc, když to potřebuji
- jsem ohleduplný
- stanovuji si pro sebe vysoké cíle
- nevyhrožuji poškozením sebe nebo druhých
- povzbuzuji svou přítelkyni/přítele, aby sledoval/a své sny
- podporuji přítelkyni/přítele emocionálně
- komunikuji – nemanipuluji
- neponižuji nebo nesnižuji přítelkyni/přítele
- odmítám násilí – fyzické, emocionální i sexuální
- pečuji o sebe

Pravda, nebo lež?

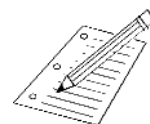
Jsou následující tvrzení pravdivá?

	ano	ne
1. muži, kteří se dopouštějí násilí, za to nemohou, asi je oběť vyprovokovala		
2. s oddaností a láskou se agresivní partner může změnit		
3. je přirozené, aby se muži chovali agresivně, očekává se to od nich		
4. bití a násilí je jen ztrátou kontroly nad svým chováním		
5. domácí násilí je záležitostí jen lidí s nízkým vzděláním		
6. domácí násilí je jen hádka, výbuch, konflikt, kdy nedochází k vážným zraněním		
7. řekne-li dívka chlapci „ne“, často myslí „ano“		
8. žárlivost je znakem opravdové lásky		
9. k většině případů znásilnění dochází proto, že dívka chlapce natolik vzruší, že on ztratí schopnost sebeovládání		
10. správný kluk dává dívce najevo, že je něčím více než ona		
11. doma jsem lépe chráněna před násilím a sexuálním útokem		
12. aby násilníci dosáhli svého cíle, nemusejí ani použít zbraň		
13. násilí, pokus o znásilnění je třeba nahlásit, jít k lékaři, na policii		
14. když kluk zaplatí za holku v restauraci, má právo na něco více než na polibek		
15. máš právo říci každému – cizímu i tomu, koho důvěrně a dobře znáš, že nechceš, aby se tě dotýkal, když se ti to nelíbí		
16. znásilnění v manželství neexistuje, protože muž nemůže manželku znásilnit		
17. lidé, kteří ohrožují ostatní, jsou většinou psychicky narušení		

Správné odpovědi:

1. NE – Obětem nelze přisuzovat ani nejmenší podíl viny. Viny má vždy pachatel.
2. NE – Partnera nezměníte, jen se mu budete přizpůsobovat. Musel by se chtít změnit partner.
3. NE – Myslí si to jen muži, že se to od nich čeká.
4. NE – Není. Násilí je vědomé chování, rozhodně není ztrátou kontroly. Ten, kdo se násilí dopouští, volí, jak se chová – zda násilně, nebo se dokáže kontrolovat.
5. NE – Násilí je záležitostí lidí všech úrovní vzdělání.
6. NE – Domácí násilí není rozhodně hádka. Časem narůstá a zhoršuje se. Dochází často i k velmi vážným zraněním.
7. NE – Možná si to kluci myslí, ale není to tak.
8. NE – Lásky se zakládá na vzájemné důvěře, oproti tomu žárlivost svědčí o nedostatku důvěry a sebedůvěry.
9. NE – To by přisuzovalo viny oběti. Ke znásilnění dochází naopak proto, že útočník má problém, a to se zvládnutím své zlosti, agresivity a síly.
10. NE – Proč by měl mít někdo navrch? Dívka nemá poslouchat na slovo. Každý je svébytnou osobností, partneři mají být rovnocenní.
11. NE – Více než polovina sexuálně motivovaných činů se odehraje v bytě útočníka.
12. ANO – Jen malý podíl útoků je veden se zbraní. Většinou jen útočník využívá fyzickou převahu a pocit strachu, který v oběti vyvolává.
13. ANO – Je dobré vše ohlásit, i když policie se dozvídá asi jen o 12 % případů. V každém případě se obraťte na ty dospělé, kterým důvěřujete, aby vám pomohli a poradili, jak postupovat a jak se s traumatem vyrovnat. Pokud nikoho takového nemáte, obraťte se na některou z linek důvěry či krizovou linku.
14. NE – Pokud by si to snad myslel, uděláte nejlépe, budete-li vždy platit za sebe sama.
15. ANO – Většinu útoků na mladé lidi spáchají jim dobře známé osoby. Právo říci NE máte každému. Nejdůležitější je vaše bezpečí a důstojnost, nikoli cizí city, kterých se slovem ne můžete dotknout.
16. NE – Znásilnění je vždy znásilnění. I v manželství. Je to trestný čin.
17. NE – Vykazují znaky „normálnosti“, mezi pachateli je zastoupení „zdravých“ lidí a těch, kteří mají diagnostikovanou nějakou poruchu, stejně jako v běžné populaci.

Oběti násilí bývají ve větším ohrožení, když se snaží násilný vztah opustit. Je třeba se držet tzv. bezpečnostního plánu, který omezí rizika napadení partnerem. Velmi nebezpečné může být i sledování (stalking), které může končit fyzickým napadením oběti.

Otázka pro studenty

Co můžete dělat, když ukončíte násilný vztah, ale bývalý přítel se vás snaží stále vidět, vyhledává vás a sleduje?

Vysvětlím svou situaci někomu, komu věřím.	Vyhnu se situaci, kde mohu vidět bývalého přítele.	Zavolám policii, jestliže se cítím být v pohrožení.	Všechno z toho.
--	--	---	-----------------

Jestliže každý říká, že jste úžasný pár, ale partner se k tobě v soukromí chová násilně, jak se zachováš?

Řeknu to kamarádce.	Promluví si s rodiči.	Promluví si s učitelem, poradkyní ve škole nebo s dospělými, kterým věřím.	Všechny uvedené odpovědi jsou správné.
---------------------	-----------------------	--	--

Diskutujte nad správným řešením.

Jestliže se studenti nacházejí v násilném nebo potenciálně násilném vztahu, měli by mít vytvořený bezpečnostní plán a vyhledat pomoc. Měli by si promluvit s někým, komu věří – ať už je to učitel, školní poradce, lékař, kamarádka nebo rodiče. Mohou také kontaktovat policii a místní centrum pro pomoc obětem domácího násilí nebo volat krizovou linku.

Pokud se ve vztahu rozhodnou zůstat, měli by vědět, že násilí samo od sebe neskončí. Chování partnera nezměníme tím, že samy budeme něco dělat jinak. Je to partner, kdo by měl vyhledat poradenství nebo jinou pomoc zvenčí, i když se často stává, že to sám sobě nepřizná a změnit se nechce.

Seznamte studenty s bezpečnostním plánem na následující straně, případně jim jej vytiskněte.

Poznámka: Další pravidla bezpečí, týkající se stalkingu a moderních technologií, najdete na CD „bezpečnostní plán“. Můžete jej stáhnout i na www.stopnasili.cz – sekce pro odbornou veřejnost – učitelé.

Bezpečnostní plán

Bezpečné rande

- Před odchodem na schůzku dej rodičům nebo kamarádům vědět, co máš za program a kdy plánuješ návrat domů
- Dávej si pozor na svou klesající schopnost reagovat pod vlivem alkoholu nebo drog
- Pokud opouštíš party s někým, koho dobře neznáš, řekni to někomu známému a popros ho, aby ti zavolal, jestli jsi v pořádku doma
- Důvěřuj svým instinktům – pokud se situace vyvíjí pro tebe nepříjemně, zachovej klid a snaž se vymyslet, jak se z ní můžeš dostat

Jak se cítit bezpečně v (potenciálně) nebezpečných vztazích

- Uvažuj, komu můžeš o týrání nebo zneužívání říct a kdo ti může poradit
- Promysli, jak můžeš změnit každodenní zvyklosti (cestu do školy, do tanečních apod.)
- Přemýšlej, kdo z kamarádů ti může pomoci, ocitneš-li se v nebezpečí
- Zvaž, kdo tě bezpečně odveze domů v případě, že někde uvízneš
- Zapisuj si do deníku všechny případy násilí, týrání nebo pronásledování
- Změň číslo telefonu, pokud ho má násilný partner
- Měj připravenou hotovost, telefonní kartu a číslo na někoho, kdo ti může pomoci
- Vytipuj si místo, kam se můžeš v případě potřeby uchýlit

Co dělat, pokud ti hrozí setkání s násilným partnerem

- Nacvič si rychlé opuštění domova nebo místa setkání
- Měj u sebe vždy klíče, doklady, peníze, mobilní telefon a telefonní kartu
- Předem mysli na to, kam jdeš, a naplánuj si trasu
- Věř svým instinktům a snaž se setkání vyhnout

Jak se zachovat při napadení

- Nikdy neutíkej do místnosti, kde jsou možné zbraně (nože v kuchyni) nebo odkud není úniku (koupelna, záchod)
- Volej policii (linky 158, 112)
- Zkus se dostat na bezpečné místo, jako je byt či dům sousedů nebo veřejné prostranství

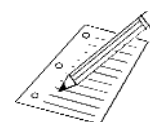
Co dělat po útoku

- Vyhledej lékařskou pomoc, i když se zdá, že jde jen o modřiny, nechej si vystavit lékařskou zprávu, zranění vyfoť nebo jinak zdokumentuj
- Neuklízej stopy po napadení
- Řekni někomu o tom, co se stalo (doktorovi, rodičům, příbuzným, sousedům, policii)
- S policií mluv odděleně od partnera
- Zavolej na krizovou linku nebo do specializovaného centra pro pomoc obětem násilí
- Nebyl-li partner policií zadržen, uchyl se na bezpečné místo – rodina, kamarádi, krizovou pomoc případně azylový dům pro oběti domácího násilí (zde ovšem přijímají ženy až od 18 let)

Další doporučení

- Ve škole nebo v práci nebuď nikdy sama, měj naplánovanou únikovou cestu
- Pokus se měnit trasu i čas, kdy chodíš do školy nebo do práce
- Vycházej v době, kdy je venku hodně lidí
- Snaž se mít někoho, kdo tě může doprovodit
- Nos píšťalku
- Přihlas se na kurs sebeobrany
- Měj v mobilu čísla na policii, krizovou linku a kamarády a nos ho vždy u sebe nabitý

Obětí násilí se může stát kdokoli. Až každý třetí student zná ve svém okolí někoho, kdo měl zkušenost s některou podobou násilí ve vztahu. Jak můžeme podpořit oběť, aniž by měla ještě strach někdy promluvit, a jak ji nevystavit ještě většímu nebezpečí, když se násilí zveřejní?

Brainstorming: sedněte si se studenty a nechejte je přemýšlet o tom:

- Jak poznám, že je někdo obětí násilí?

Studenti zapisují na flipchart či tabuli všechny své myšlenky k tématu. Po diskusi o tématu nechte náměty napsány. Shrňte diskusi.

Znaky, že kdokoli prožívá násilný vztah:

- Změna stylu oblékání nebo líčení.
- Ztráta důvěry v sebe sama.
- Omezuje čas trávený s přáteli, opouští dosavadní zájmy, koníčky.
- Má špatné známky, opustil/a školu.
- Užívá drogy, pije alkohol.
- Viděli jsme zranění.
- Nedůvěryhodná zdůvodnění pro monokly, modřiny a zlomeniny.
- Chybí často ve škole.
- Nápadné změny v chování. Deprese, smutek, únava, lekavost, zimomřivost, podrážděnost, anorexie, sebepoškozování, nedostatek důvěry k mužům, strach.

Jak by reagovali studenti?

Kamarádka asi prožívá násilný vztah. Co můžeme udělat?

Vzít ji nakupovat. Jít s ní do kina. Zapít to.	Mluvit s ní, zeptat se, zda je vše O. K., klidnou neodsuzující cestou.	Je to její věc. Budu dělat, že nic nevidím.
--	--	--

Mluvit s ní, zeptat se, zda je vše O. K., klidnou neodsuzující cestou.

Myslím, že můj kamarád bije svoji holku. Co mohu udělat?

Sednu si s ním v klidu a začnu s ním o tom mluvit z očí do očí.	Půjdu za školním poradcem, učitelem, dospělým, rodiči....	Neřeknu nic. Nikomu.
---	--	----------------------

Půjdu za školním poradcem, učitelem, dospělým, rodiči.
Sednu si s ním na tichém místě a začnu s ním o tom mluvit z očí do očí.

Intervence ve prospěch oběti – kamaráda, kamarádky

Při kontaktu s obětí násilí může dojít asi k největším chybám a omylům. V případě násilí ve vztahu nesmí nikdy dojít ke konfrontaci násilníka a oběti. Pokud dojde k takové situaci, je vzhledem k dynamice násilí velmi pravděpodobné, že oběť násilí bude za nežádoucí chování (zveřejnění násilí) potrestána. Nejdůležitější v této situaci je bezpečí oběti násilí.

Jestliže máte podezření, že kdokoli žije v násilném vztahu, můžete zkusit na začátek říci něco jako: „*Nevypadáš tak šťastně jako obvykle,*“ nebo se všeobecně zeptat: „*Nechceš si se mnou o něčem promluvit?*“ Tento nekonfrontační a nepřímý dotaz ji může pobídnout odhalit, že něco není v pořádku.

- Naslouchejte jí.
- Důvěřujte, nesudte ji. Můžete být prvním (a také posledním), komu se svěří.
- Neobviňujte. Ujistěte oběť násilí, že není odpovědná za týrání. (Nikdy neříkejte: „A neřekla jsi mu něco, čím jsi ho vyprovokovala?“ „A proč už jsi ho neopustila?“)
- Řekněte jí, že to není její vina.
- Netlačte na ni, aby okamžitě ukončila vztah, a nenutte ji k rychlým řešením.
- Buďte diskrétní.
- Můžete jí pomoci sestavit bezpečnostní plán, ale raději ji odkažte ve vašem regionu na organizaci, která se specializuje na pomoc obětem domácího násilí. Dejte jí kontakty na pomáhající profese.
- Pokud je zraněná, pomozte jí vyhledat lékařské ošetření. Nenechávejte ji samotnou.
- Je-li oběť v šoku, mluvíte s ní vyrovnaně, udržujte oční kontakt.
- Pokud jste svědkem skutku, který lze kvalifikovat jako trestný čin, musíte volat policii.

Jak hovořit s kamarádem, který se chová násilně

- Buďte konkrétní, mluvíte o tom, co jste viděli a jak situaci vnímáte. „*Nelíbilo se mi, když jsi řekl své přítelkyni, že je blbá, a jen si představuji, jak se asi musela cítit.*“
- Dejte mu zpětnou vazbu: jeho násilné chování může mít následky. Je to trestný čin.
- Směřujte ho, aby vyhledal pomoc. „*Pokud nechceš vše říkat teď, můžeš si o tom promluvit s někým dospělým, psychologem...*“

KAM PRO POMOC

KAM PRO POMOC

AKUTNÍ NEBEZEPČÍ:

INTEGROVANÝ ZÁCHRANNÝ SYSTÉM	112
POLICIE	158
MĚSTSKÁ POLICIE	156
LÉKAŘSKÁ POMOC	155

OZNAMOVACÍ POVINNOST:

OSPOD pro vaši městskou část
Policie – místní oddělení
Státní zastupitelství

ZDRAVOTNICTVÍ

Dětský a dorostový lékař v místě
Nejbližší nemocnice

TELEFONICKÉ LINKY PRO POMOC DĚTEM:

Linka bezpečí	116 111
Linka důvěry Dětského krizového centra	241 484 149 / 777 715 215

POMOC DĚTEM:

Dětské krizové centrum, (týrané a ohrožené děti), Cílkova 796/7, Praha 12 - Kamýk, 241 480 511, www.ditekrize.cz

Fond ohrožených dětí, Na Poříčí 6, Praha 1, 224 236 655, fod@fod.cz, www.fod.cz

KOMPLEXNÍ POMOC ŽENÁM – OBĚTEM DOMÁCIHO NÁSILÍ:

ROSA centrum pro ženy, z.s.

Na Slupi 1483/14, 128 00 Praha 2

Bezplatná nonstop linka 800 60 50 80, web: www.rosacentrum.cz,

ROSA centrum pro ženy, z.s. poskytuje ženám – obětem domácího násilí, bezplatnou komplexní pomoc.

Ta zahrnuje:

- Dlouhodobé a opakované bezplatné psychosociální a sociálně právní poradenství a v případě potřeby také právní konzultace v Informačním a poradenském centru ROSA. Ke konzultaci je vždy nutné se předem telefonicky objednat na telefonním čísle **241 432 466**
- Telefonickou krizovou pomoc, přímé internetové poradenství na poradna@rosacentrum.cz a chatové poradenství www.chat.rosacentrum.cz
- Azylové ubytování s utajenou adresou (je určeno ženám od 18 let).
- Krizovou pomoc v ROSALIN – centrum komplexní krizové pomoci ženám obětem domácího násilí, bezplatná nonstop linka 800 60 50 80 a možnost ubytování v krizových bytech na dobu maximálně 7 dnů

ACORUS, z.ú.

Azylový dům, krizová pomoc, krizová pomoc dětem. Nonstop linka 283 892 772, kontakt: Dělnická 213/12, Praha 7, e-mail: info@acorus.cz, www.acorus.cz

ProFem Centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí

V Luhu 715/6, 140 00 Praha 4

Web: www.profem.cz

Klientská linka 608 22 22 77, Linka právní pomoci 608 22 22 77 st 17:30-20:30

Infolinka pro oběti sexuálního násilí 777 012 555

NÁSILÍ, OBĚTI VŠECH TRESTNÝCH ČINŮ:

Bílý kruh bezpečí

U Trojice 2, Praha 5, Nonstop Linka pomoci obětem 116 006

www.bkb.cz

INTERVENČNÍ CENTRUM PRO PRAHU

Chelčického 39, 130 00 Praha 3

Tel. 281 911 883 / 734 510 292

Web: www.csspraha.cz

KRIZOVÁ CENTRA PRO DOSPĚLÉ:

RIAPS – Krizové centrum, Chelčického 39, Praha 3, tel. 222 586 768, nepřetržitá psychologická pomoc, www.csspraha.cz/kc-riaps

Centrum krizové intervence Psychiatrické léčebny Bohnice, Ústavní 91, Praha 8 – Bohnice, tel: 284 016 110, www.plbohnice.cz, zařízení pro psychosociální pomoc lidem v krizi

Česká advokátní komora

Telefon 273 193 111

PROFESIONÁLNÍ PODPORA:

ROSA centrum pro ženy, z.s. poskytuje:

- Sociální služby odborné sociální poradenství, azylové ubytování a krizová pomoc, více na www.rosacentrum.cz
- bezplatné konzultace a poradenství i pro profesionály a pomáhající profese na poradna@rosacentrum.cz
- informační podpora na webu www.stopnasili.cz i pro učitele <https://www.stopnasili.cz/pro-skoly/pro-preventisty-zs/> a <https://www.stopnasili.cz/pro-skoly/pro-preventisty-ss/>
- školení o domácím násilí pro profesionály a pomáhající profese, besedy, přednášky
- publikace, skripta a manuály

Literatura

- Baker, L., Jaffe, G.: Woman abuse – Affects Our Children, An Educators Guide, Centre for Children and Families in the Justice System, Centre for Research on Violence Against Women and Children, Ontario 2007
- Bromley, S.: Stalking and Teens, Stalking resource center, The National Center for Victims of Crime, USA, www.ncvc.org
- Dentemarová, Ch., Kranzová, R.: O hněvu, Linka důvěry, Nakladatelství Lidové noviny, 1996
- Domácí násilí: záležitost nikoli soukromá, Sborník příspěvků českých a zahraničních odborníků přednesených na konferenci Koor-dinačního kruhu prevence násilí na ženách, Praha 1996
- Domestic Abuse Intervention Project, Duluth, Minnesota: Training materials, www.stopvaw.org,
- Douglas, K. S. & Dutton, D. G. 2001. Assessing the Link Between Stalking and Domestic Violence
- Intervence v případech domácího násilí, Informační materiál pro policisty, ROSA centrum pro ženy, z.s. 2003
- Intervence v případech domácího násilí, Informační materiál pro zdravotníky, ROSA centrum pro ženy, z.s. 2003
- Kastová, V.: Nebudte obětí, Era group, Brno 2003
- Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci – Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci, ROSA centrum pro ženy, z.s. 2006
- A parent's guide to teen dating violence: 10 question to start the conversation, Liz Claiborn Inc., 2001
- A parent's handbook: How To Talk To Your Children About Developing Healthy Relationships, Liz Claiborn Inc., 1998
- Přežila jsem... Výpovědi týraných žen, ROSA centrum pro ženy, z.s. 2002
- Pence, E.: V našem vlastním zájmu, Proces osobní a sociální změny, ROSA centrum pro ženy, z.s. 2005
- Statistická sonda o.s. ROSA centrum pro ženy, z.s. 2005, 2006, 2007, 2008
- Škola a děti vystavené domácímu násilí: Manuál pro učitele ZŠ, ROSA centrum pro ženy, z.s. 2024
- Tátové a mámy, chraňte své děti před násilím, ROSA centrum pro ženy, z.s. 2007
- To si líbit nenechám, ROSA centrum pro ženy, z.s. 2024
- Teen Dating violence – Prevention Toolbox, Salt Lake Area Domestic Violence Coalition Teen Dating violence, Office of the Attorney General, www.atg.wa.gov/violence/curriculum.shtml
- Teen Tools, Help for teenager victims of crime, The national center for Victims of Crime, Washington, USA, www.ncvc.org,
- Tough Talk: What boys need to know about relationship abuse, Liz Claiborn, Inc., New York, 2004
- Walker, L.: The Battered Woman, New York, 1979
- What you need to know about dating violence – A teens handbook, Liz Claiborn Inc., 2000
- When Teens Hurt Teens, Helping the Victims of Youth-on-Youth Criminal Violence, Centre for Children and Families in the Justice System, Ontario, Canada, www.lfcc.on.ca, www.womenslaw.org/teens.htm, www.aadv.org
- Knihy, které si můžete přečíst
- Cloud, H., Townsend, J.: Hranice v manželství, Návrat domů, Praha 2001
- Přežila jsem... Výpovědi týraných žen, vydala ROSA centrum pro ženy, z.s. 2002
- Gjuričová, Š., Kocourková, J., Koutek, J.: Podoby násilí v rodině, 1. vyd., Vyšehrad, Praha 2000
- Kastová, V.: Nebudte obětí, ERA group, Brno 2003
- Poněšický, J.: Agrese, násilí a psychologie moci, Triton, Praha 2005
- Marrewa, A.: Nenechte si ubližovat, Portál, Praha 2005
- Nazare-Aga, I.: Láska a manipulace, Portál, Praha 2005
- Cooling, M.: Mám vztek, Portál, Praha 1993

Podpořte pomoc obětem domácího násilí

pošlete dárcovskou SMS ve tvaru :

DMS ROSA 30

DMS ROSA 60

DMS ROSA 90

nebo DMS ROSA 190

na telefonní číslo 87 777

Cena SMS je 30,60, 90 nebo 190 Kč a ROSA centrum pro ženy obdrží z této částky 29, 59,89 nebo 189 Kč

ROSA - centrum pro ženy můžete také podpořit přímou platbou na dárcovský účet: 2848609349/0800

Na pomoc obětem domácího násilí můžete přispět i platbou prostřednictvím QR kódu. Částka je určena na podporu azylového domu ROSA. Děkujeme.

ROSA centrum pro ženy

www.rosacentrum.cz/donace

ROSA centrum pro ženy, z.s.
Na Slupi 1483/14, Praha 2, 128 00
Tel. 241 432 466, non stop linka 800 60 50 80
e-mail: info@rosacentrum.cz,
internetová poradna: poradna@rosacentrum.cz
www.rosacentrum.cz, www.stopnasili.cz
IČO: 68405359, bankovní spojení: **8399319/0800**